

REVISTA
DE
L'ASSOCIACIÓ
DE
MESTRES
ROSA SENSAT

in-fàn-ci-a

educar de 0 a 6 anys

9

novembre/desembre 1982

46 studigrafic

Joguines de fusta

BOSCH

Puzzles - Puzzles d'encaix - Encaixos progressius - Iniciació a la quantitat - Sequències temporals - Taules d'atenció - Orientació espacial - Associacions - Percepció de colors - Dominos - Assimilació de tamanys - Percepció de pesos - Percepció de sons - Escales cromàtiques - Vocabularis i rellotges

MIQUEL BATLLE, 48 T. 660 09 62 VALLIRANA (BARCELONA)

EL REpte DELS MÉS PETITS

L'educació del nen petit, dels nostres 0-6, no està encara resolta al nostre país dins del sistema escolar, amb una tipologia d'escoles adequada i ben definida.

L'educació del nen petit és, per tant, un repte per a tots els grups polítics, especialment en període electoral; i així, uns hi han fet referència explícitament, altres implícitament, que fins callar és respondre. Es tracta d'un repte al qual cal donar resposta a tot nivell: amb paraules sensibilitzades i orientacions tècniques, i també amb accions que suscitin la participació social imprescindible en el camp educatiu.

Sigui quina sigui la proposta guanyadora, en aquestes eleccions la realitat d'aquest repte s'anirà imposant, com es va imposant a tots els països la importància de l'educació dels més petits, i caldrà continuar treballant-hi a tots els nivells, no sols d'acció de govern sinó d'acció ciutadana, oportuna i fins inoportuna, però sempre delicada com convé sempre a l'educació.

In-fàn-ci-a vol recordar en aquest període 1982 la figura d'un dels homes que més ha fet per l'educació de petits i grans a Catalunya, *Manuel Ainaud*, mort ara fa cinquanta anys quan només en tenia quaranta-set. Una vida curta, segada quan tot just feia vint mesos que s'havien guanyat les eleccions de la República. Però una vida llarga i plena de servei a l'escola, en la realització pública, en la inspiració més amagada, amb reconeixement i sense reconeixement.

Manuel Ainaud, l'artista conscient de la funció social de l'art, que dibuixava multituds de persones, el creador a 20 anys d'una Agrupació artística, l'humil professor de dibuix dels humils alumnes de l'Escola Horaciana, el director de Mont d'Or i president de l'Ateneu Enciclopèdic Popular, és l'home que des del seu lloc d'assessor tècnic de la Comissió de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, féu possible la construcció de les millors i més belles escoles que ha tingut la ciutat, palaus que només entrar ja t'hi educaven. I també és l'home que, sense fer-se notar, aconseguí que dins de cada escola funcionés un equip il·lusionat de mestres i que al costat de cada nova escola es creés una Associació de Pares i d'Amics per tal d'obrir-les totes a la participació ciutadana.

En l'etapa política que ara comença, el coneixement i reconeixement de l'obra de persones com *Manuel Ainaud* pot ajudar a molts, governants, funcionaris, tècnics, mestres, pares, ciutadans en general, a trobar un estil de treball en la llum i en l'obscuritat, però sempre profund i delicat com convé a l'educació, especialment la dels nens més petits.

La imaginació, la creativitat, l'espontaneïtat, es posen de manifest quan deixem a l'abast dels infants un material tan accessible a tots com és: tot tipus de vestits, barrets, sabates,... a través dels quals poden convertir-se en un altre personatge.

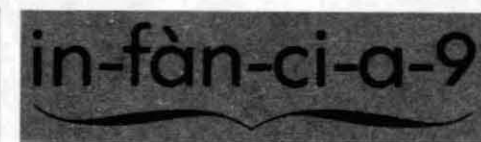
Edició i Administració: A.A.P.S.A.
«Associació de Mestres Rosa Sensat»
Còrsega, 271 - Telèfon 237 07 01
Barcelona-8

Direcció: Irene Balaguer
Cap de Redacció: Pepa Òdena
Secretària: Francina Martí
Consell de Redacció:
Pep Bras, M. Antònia Canals, Mercè Comas,
Teresa Folguera, Roser Gómez, Carme González,
Núria Jiménez, Montserrat Perramon, Joan Ripoll, Tina Roig, Roser Ros

Projecte gràfic: Enric Satué
Fotografia coberta: Gabriel Serra
Composició: Grafitex
Fotolits: Roldán
Impremta: Litoclub
Dipòsit legal: B-1761-81

Distribució: L'Arc de Berà
Subscripcions: «Associació de Mestres Rosa Sensat» Còrsega, 271 - Barcelona-8

Preu de subscripció: 1.350 ptes. l'any
P.V.P.: 250 ptes.

Plana oberta:

Recull d'opinions i suggeriments dels lectors.

2

Educar de 0 a 6 anys:

CONVERSA AMB FRANCESCO TONUCCI

4

Escola 0-3:

COM PINTEM A LA NOSTRA ESCOLA
BRESSOL
Dolors Cabrera i Aurora Ribas

11

Bones pensades:

ARA VE NADAL
M. Eulàlia Valeri

15

in-1

Escola 3-6:

«QUAN ET TROBES MALAMENT UNA
HERBA ET FA CONTENT»
J. Mercadé, N. Tor, A. Pinilla,
E. Ferragut i T. Roig.

16

Infant i Societat:

EL REGAL
Toni Puig.
PARLAR DEL CREIXEMENT DELS NENS
Josep Navarra i Joaquim Franch.

21

25

Infant i salut:

LA SALUT BUCAL
Servei de Salut Escolar: Mataró.
CONTROL DELS ESFÍNTERS
Conxita Boada.

28

32

Racó del conte:

EL MOSSO DEL MOLINER
Jaume Centelles.

37

Informacions:

Recull de notícies i actes relacionats amb l'educació de 0 a 6 anys.

40

Índex general 81-82

41

plana oberta

2-fàn

La festa dels Reis

S'acosten les festes de Nadal i en elles la diada dels Reis, on tornarem grans i xics a recordar i commemorar quan Jesús essent un infant va rebre de mans dels tres Reis d'Orient uns obsequis.

És bo que els homes facin festes i celebren les seves tradicions però no ho és tant quan aquestes tradicions es converteixen en una enganyifa comercial.

És trist de constatar com una tradició popular l'han anada manipulant els interessos econòmics i propagandístics, de tal manera tergiversant les coses que, avui quan es compra una joguina, gran part dels pares si fossin sincers ens dirien que no estan convençuts que els seus fills o néts hi jugaran, ens servirà per aquest afany de possessió que ens inculca la propaganda, que vagin lluint la joguina o que puguin dir als amics de l'escola que els Reis li han portat això o allò que acabarà en un racó abandonada, veient amb sorpresa que no hi saben jugar, o que si hi juguen, no és precisament amb aquella joguina tan cara i que solament han aconseguit, com en d'altres ocasions treure'n els diners dels nostres pressupostos per a res.

Ja és hora que busquem la veritat d'aquest fet; és clar que darrera de les joguines hi viuen moltíssimes famílies. Jo no dic res en contra, però precisament l'home actual que ha actuat sense cap mirament tirant a terra tot el que li feia pudor de fals, no sigui capaç de salvar l'esperit de les seves tradicions, i si la nostra tradició de la diada de Reis és d'obsequiar amb una joguina perquè els nens hi juguin. No seria possible que les empreses de joguines deixessin d'enganyar-se elles mateixes donant a conèixer el valor del joc, essent conseqüents i fent així un bé a aquesta societat per a la qual treballen i a la qual no haurien d'enganyar?

La joguina, per al nen, no pot ser una cosa que li vingui donada de fora d'ell. Penso que el joc és el muntatge imaginatiu que ell ha de crear, on ell viu, on és. És poder portar a terme el desig que té de semblar un adult, d'igualar-se amb els grans sentint la joia en el joc amb delit, alegria i despreocupació. El nen necessita per al seu equilibri personal sentir en els seus jocs la joia moral que dona el saber jugar i fer-se seva la victòria davant d'una prova com per exemple el muntar una botiga i no tenir res per vendre. Aquí ha de valer la seva imaginació i esforç per aconseguir de resoldre-ho. És ben patent que la societat de consum ha anul·lat l'esforç del risc i d'una certa capacitat

d'imaginació tan necessària per al bon desenvolupament del nen.

Escric aquestes ratlles seguint aquests criteris que m'he formulat no penso comprar les joguines per a les nenes a la tum-tum, perquè és la més anunciada o la més cara etc. Efectivament que les penso obsequiar per la fidelitat al que els meus pares em varen transmetre col·laborant en les tradicions del nostre país i perquè me l'estimo molt, però no penso seguir allò amb què la majoria de la nostra societat està convertint una festa tan formosa com aquesta.

Sóc una persona conscient del temps que visc i vull aportar a la meua ciutat aquest petit gra de sorra per treballar en el bon sentit comú que tanta falta ens fa.

Maria

Quan els infants es barallen...

Estimats i bons amics **d'in-fàn-ci-a**: El motiu de la meua carta és per comunicar-vos una angoixa que fa temps que tinc i que plantejar-la a la revista pot ser d'interès per a més gent.

A l'escola ens trobem sovint amb els nens i nenes «acusetes», però això no és el que més ens preocupa, sinó l'actitud de l'adult, tant pare, com mestre, com el veí... que davant del nen amb aquestes característiques, no intenta analitzar els motius pels quals l'altre company li ha pegat, i arriba un moment que aconsella el menut que quan li peguin, que pegui, que quan l'empenyin, que empenyi, que quan li tirin sorra que ell s'hi torni, etc., etc...

Parlant amb companys de feina ens costa molt prendre postures unitàries, perquè a l'escola tenim mestres de tota mena. Des de la mestra que quan li ve un nen plorant li diu, sense preguntar-li res de res: «Ai pobret, digues al nen que t'ha pegat que vingui!» i el castiga sense res més, o el mestre que hi treu tota la importància... «No home no, però si no és res! Au va, vés a jugar i no us baralleu més», o el mestre que intenta raonar com ha estat, els motius pels quals s'han barallat, que les persones tenim un estri important que és parlar, dialogar, etc.

Davant de la insistència dels meus companys que, el nen ha de saber lluitar perquè els seus companys no l'avassallin, que la societat és molt competitiva i que no hi ha raonaments que valguin, que una bona bufa o empenya va molt bé, jo trec arguments

plana oberta

dient que de vegades és cert, però que des de l'escola no podem potenciar aquesta relació entre companys. Acabo pensant si és que volem dos tipus de societat diferents o si no, què és el que ens passa?

Us agrairia que des de la revista féssiu alguna aproximació sobre aquest tema.

B.R.P.

Una sortida per a conviure

A l'Escola Bressol Cangur vam creure interessant de realitzar unes colònies de dos dies de convivència. I malgrat els dubtes i reticències que aquest plantejament comportava, ens vam decidir finalment el mes de juny a emprendre l'«aventura». Vam anar-hi tots els grups, amb l'excepció, només, dels lactants.

La convivència no va poder ser més positiva. Des d'aquí us enviem la nostra experiència i us animem a viure-la.

Dos dies amb el sol i la lluna

Hi havia una vegada una lluna de paper que somniava viatjar, que somniava volar, viure, amb aquells que durant molts de dies havien compartit la monotonia alegre de cada dia, el bon dia, el fins després, la juguina preferida, el xumet que no es troba, l'ós que desapareix... i amb aquest núvol màgic vam decidir que per una vegada i sense altre ànim que no fos el d'estar junts, compartíem a més el sol i la lluna.

Un desig: dormir dins del sac. Una il·lusió: despertar-se entre somriures.

Vam sortir per grups a les dotze del migdia, de l'escola. Molt petita al costat de la immensitat que ens ofereix el bosc que contemplem en arribar a «Can Bordoi» (masia que es troba en un poble proper, Llinars del Vallès). Desapareixen els grups: petits i grans ho compartim tot... des del llit, fins als jocs. Cap activitat programada: tan sols deixar que la Natura ens ofereixi totes les seves possibilitats. Els elements naturals van copar l'atenció dels nens, les pinyes per art de màgia es van convertir en pilotes, els peixos en nines i la terra i l'aigua en pastissos d'aniversari.

Un moment ideal per a la convivència: el menjar, un menjar diferent, unes cadires diferents (majestoses com la pròpia masia) i el més emocionant per als nens: copes en lloc de gots i plats de vidre substituïnt el quotidià «plàstic».

Se'n va anar el sol i vam veure la lluna, amb ella els nostres temors mai tan infundats, perquè l'enyor no va sopar amb nosaltres i tampoc va venir a enterbolir el silenci de la nit.

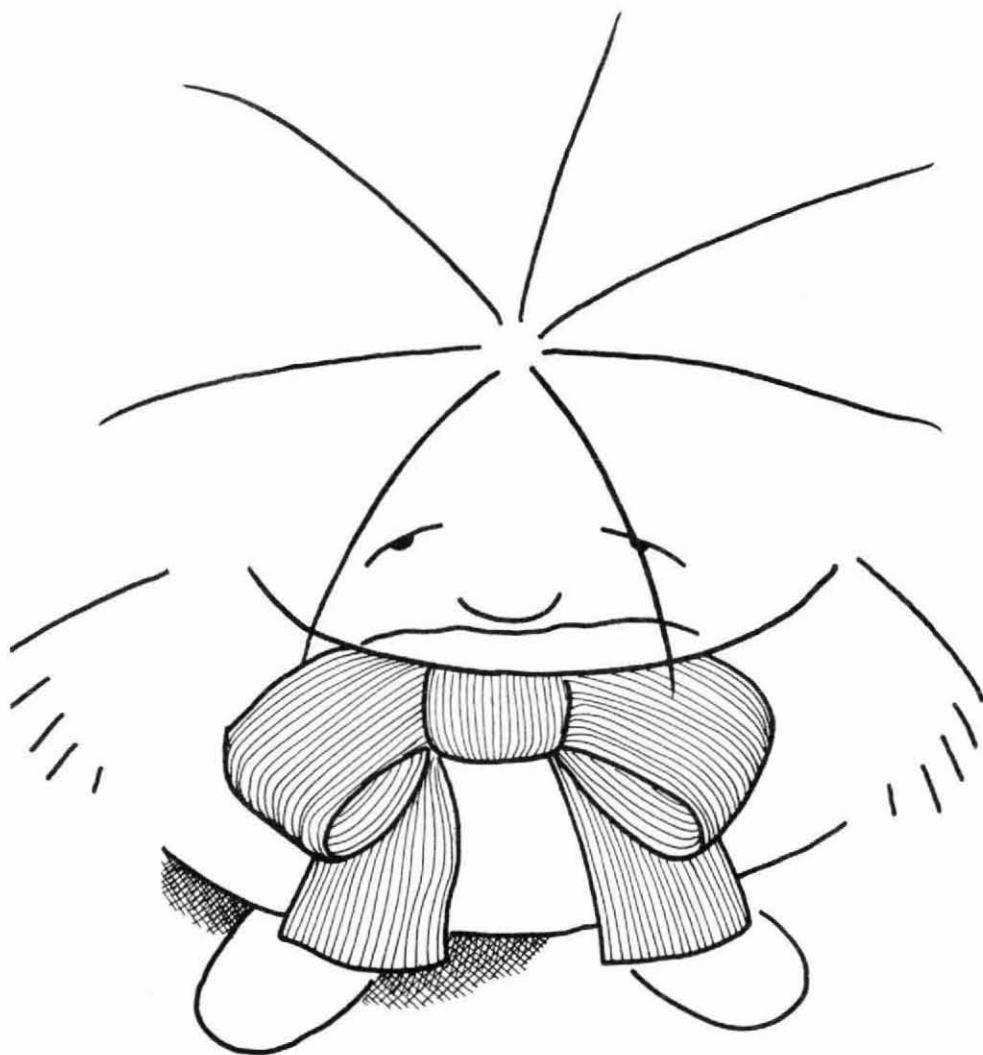
El despertar no va poder ser més feliç, barrejats entre la palla que havia estat el nostre llit, escabellats i amb la sorpresa a la cara.

I fou així com el núvol de paper va aconseguir viatjar, volar i viure dos dies inoblidables, i «vet aquí un gos, vet aquí un gat... l'experiència ja s'ha acabat...» «van ser feliços, i van menjar anissos, i als pares no els en donaren perquè no hi anaren».

E.B. CANGUR. Granollers

4-a

L'infant, a qui sempre veiem des de dalt

Arran d'una xerrada de F. Tonucci, que tingué lloc a l'Escola Normal de la Universitat de Barcelona, la primavera del 1982, *In-fàn-ci-a* considerà oportú demanar l'opinió del psicòleg italià. Reproduïm a continuació la seva resposta a dues qüestions.

CONVERSA AMB FRANCESCO TONUCCI

In-fàn-ci-a. *En la teva exposició has parlat de l'experiència positiva que té per a l'infant el poder tenir relació social (anar a l'escola) el més aviat possible. Aquesta experiència ens portaria a defensar l'Escola Bressol, però en el nostre país existeix de forma generalitzada un model de «guarderia» massificador i gens estimulant.*

Com creus que ha de ser l'Escola Bressol perquè garanteixi aquest procés positiu per a l'infant?

F. Tonucci. El significat de l'Escola Bressol per a l'infant, per a tots els infants. Bé, a Itàlia, i a tot arreu, és un tema molt debatut. ¿Està bé, o no està bé d'introduir l'infant en una estructura institucional? ¿Quins són els avantatges i quins els inconvenients que té l'infant en una estructura institucional?

S'han fet investigacions, especialment anglosaxones, i han demostrat que l'infant que va a la «guarderia», parla amb una mica de retard respecte l'infant que està a casa. Em sembla que aquest tipus de recerques, no les investigacions sinó l'ús polític que se'n fa, no són correctes, són sectorials; són legítimes, perquè el que diuen pot ser important per un estudiós que

tracta el problema de l'evolució del llenguatge per exemple, respecte al medi, respecte a la socialització, etc., però és molt incorrecte referir-ho a l'experiència de l'Escola Bressol, perquè estudia un sector particular, i no tota la situació general. Aleshores, et descriuen un sector de retard, però no tots els altres de progrés, que amb seguretat, hi són. I s'assumeix el fet d'aprendre a parlar anticipadament com un criteri positiu, preferencial, mentre jo crec que s'ha de ser molt escèptic davant totes les anticipacions. Per exemple, és cert que els infants primogènits, són en general més precoços que els segons, però mai ningú no ha sostingut que és millor néixer el primer, no? El per què, es evident. El nen primogènit té com a interlocutors només els adults, i adquirirà un model lingüístic més desenvolupat. L'infant segon té com a model l'adult més el germà gran, que té un llenguatge més simple, un model de referència més senzill i per a ell més fàcil de seguir. Això, per dir que el debat és un debat que molt sovint utilitza la recerca d'una manera incorrecta. Per això jo prescindiré d'aquest tipus d'indicacions com indicacions significatives. I com que em considero més un afeccionat que un psicòleg em col·loco en el punt de vista de l'infant i crec que una necessitat primària per a ell és la d'estar amb els altres infants. Aleshores aquí entra una anàlisi sociològica de la situació de l'infant en la família, en la societat d'avui. Això vol dir en la ciutat, en la casa d'avui. Avui viure en família vol dir viure en l'isolament. Perquè no és possible sortir, estar amb els altres nens, no hi ha espais socials, no hi ha... L'apartament sempre és petit, i fins i tot estar amb la mare, cosa que podria semblar un mite, l'òptim, és una situació terriblement limitativa, jo diria perillosa. Jo dic sempre, que estant *només* amb la mare, s'està malament. Està malament la mare amb el nen, i està malament el nen amb la mare, perquè és la relació de dos isolats, és una relació pobre. No és casual que les recerques pel que fa a aquest sector diguin que la millor relació amb el nen, no la té la mare mestressa de casa que està tot el dia amb el nen, la té la mare que treballa, que dedica una quantitat menor de temps però amb una qualitat millor. I la millor qualitat es pot explicar pel desig d'estar amb l'infant, que una dona que viu tot el dia amb el seu fill no pot tenir.

Aleshores, si jo m'inventés una ciutat o una societat, no sé si hi posaria «guarderies». Perquè la construiria completament diferent a aquesta, i llavors no sé què en resultaria. Probablement faria o pensaria en una ciutat construïda d'una manera molt diferent, molt més baixa, segurament. On els infants poguessin sortir sense tenir por de no trobar la casa. Possiblement caldria canviar les persones i tot... Per això no m'interessa de veure en una dimensió heurística què es podria imaginar. Estic segur que avui a aquesta necessitat de l'infant de no estar sol amb la mare, la «guarderia» és una resposta possible i practicable. Per això jo defenso l'Escola-Bressol com l'única experiència, i diria la més avançada possibilitat que té l'infant avui de fugir de casa. El nen vol sortir de casa. Vaig fer una de les meves vinyetes representant un nen que s'escapa de casa, amb el seu farcellet, amb les seves coses i marxa, va marxant... Crec que això representa una

6-fàn

El canvi

aspiració de l'infant: vol sortir. Avui l'infant no pot sortir sol sense els seus pares. L'escola Bressol representa un nivell d'autonomia compartida amb els altres. Diré en síntesi, que si és cert, com jo crec que és cert, que l'infant té necessitat de tenir un pare i una mare que el vulguin de veritat, això és cert, també és cert per altra banda que té necessitat dels altres nens. Llavors, això què representa respecte a l'Escola Bressol? Doncs que l'Escola Bressol avui està concebuda com una necessitat de l'infant, que és la raó exactament oposada al motiu pel qual han nascut les «guarderies» a Itàlia, i a Espanya. Les «guarderies» han nascut per a les mares, no per als fills. Aleshores, si fem una Escola Bressol per a les mares, les mares que l'han d'utilitzar, ho faran amb vergonya, amb por, amb sentiment de culpabilitat. Només això ja crea un gran problema, independentment de totes les consideracions tècniques. Si pel contrari pensem que l'infant té necessitat d'estar amb els altres infants, nosaltres farem una Escola Bressol per a l'infant. Crec que els dos tipus són totalment diferents.

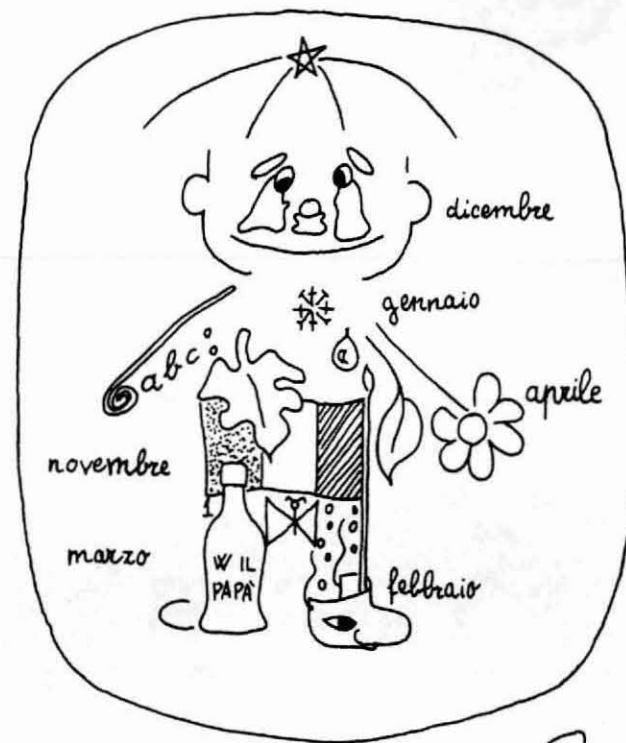
El primer tipus és una estructura assistencial amb algunes característiques institucionals: *la separació*, vol dir que l'escola bressol està separada del món: *l'alienació*, vol dir que els nens que vénen a l'escola bressol són lliurats, i han de ser retornats al final de la jornada tal i com han arribat. Per exemple, els nens arriben vestits d'una manera i se'ls canvia el vestit per un d'institucional. Això té clarament una funció operativa. Però crec que és viscut per l'infant com una expropiació. I *la rutina*, una altra experiència institucional típica que s'hauria de superar. La rutina vol dir «deficientisme». Per exemple el canvi del nen. Vaig fer una vinyeta sobre el canvi, en la qual hi ha una educadora que canvia el nen molt de pressa, i al final diu molt satisfeta «només he trigat trenta-sis segons». I el nen que diu «¿Val la pena embrutar-se perquè el canviïn en aquestes condicions?» Per una banda hi ha una preocupació purament institucional: ser eficient. Però per altra banda, en algunes «guarderies» avançades hi ha una dramàtica hipòtesi pedagògica, «si nosaltres canviem el nen de pressa, si li donem de menjar de pressa, tenim més temps per a les activitats pedagògiques». Això és un equívoc pedagògic que cal vigilar molt, perquè per a l'infant molt petit les vertaderes activitats cognitives són aquestes. I aleshores cal una alternativa a aquest perill, a aquests tres perills de la *separació*, de l'*alienació*, de la *rutina*: cal retrobar dins de la mateixa institució una relació tan directa i personal como sigui possible, entre adult i infant: parlar amb ell, tocar-lo, i escoltar-lo, encara que no serà mai possible tenir una relació molt personalitzada, perquè els infants són més nombrosos que els que hi ha normalment en una família. Crear una situació de relació no sols amb adults sinó també amb nens més grans. Veig que és important crear una relació entre els infants de diferents edats. Crec també que entre els *jocs* o *joguines* més importants per a un infant lactant, de 3 o de 6 mesos, es pot considerar l'*infant de tres anys* per exemple, com un dels jocs fonamentals; cal trencar aquesta separació, aquesta rutina; per exemple estic convençut que si un adult en comptes de tenir cinc lactants en té dos, i té dos mitjans (de 1 a 2 anys) i

dos grans (de 2 a 3 anys), té ritmes de treball diferents i pot dedicar una relació més personal amb cadascú. Això però, requereix un canvi organitzatiu i també un canvi de mentalitat. I per això, en aquest com en tots els problemes de l'escola, convé donar molta importància a la formació dels treballadors. Que tots els nens tenen necessitat dels altres nens és cert. Aquesta afirmació és vàlida també per als nens que tenen problemes. Avui deia, quan algú m'ha fet una pregunta dels infants amb problemes: ¿Per què per a ells tots els motius d'apropiació maternalística? que nosaltres sentim molt a Itàlia, allà hi ha molta tendència a tenir aquests infants a casa el més temps possible per part de la mare, més que per part del pare. I aquí, de nou, hauríem d'aportar justificacions de caràcter sociològic sobre el paper de la dona. És clar que si la dona ha renunciat a les seves aspiracions professionals per ser mare, no pot renunciar al seu fill, perquè si renuncia al fill renuncia a la seva identitat. I això serà sempre un gran problema respecte a l'autonomia del nen.

Respecte a aquest problema de possessió en el cas de l'infant amb problemes s'hi afegeix el problema de la vergonya, de la por i d'una relació d'amor molt ambigua que esdevé la voluntat per part dels pares de defensar l'infant de la maldat del món. És com si diguessin: «tu has d'estar amb mi perquè els altres no et poden entendre, els altres es burlaran de tu, et faran mal... tu, estigues amb la teva mare». I tot això és viscut amb un gran sentiment de culpabilitat, per part de la família, un sentiment de culpabilitat que es materialitza en una quantitat enorme de despeses amb metges, i quan amb els metges no n'hi ha prou els sants, santuaris, i amb tot el que sigui possible. I, aquest infant fa un camí terrible d'isolament i de marginació. Per exemple és dramàtic com la classe mèdica accepta que el nen deficient sigui considerat un malalt, i no ho és, gairebé mai no ho és, sabem que no és un malalt. Molt sovint aquestes diversitats, congènites o no congènites, no tenen necessitat d'una cura, quasi sempre tenen necessitat d'una socialització, d'una teràpia normal, d'una teràpia no terapèutica. Per a tots aquests casos, estar amb els altres nens, de cop, és una gran esperança, una esperança possible. Això vol dir, treballar molt també amb els pares perquè puguin comprendre-ho. Estic convençut, i l'experiència m'ho ha ensenyat que un nen espàstic per exemple amb lesió cerebral que ha estat en una escola bressol i en un parvulari, té un comportament, una simptomatologia, completament diferent, i molt més semblant a la normal, a la d'un nen espàstic que de petit ha estat tancat en un centre i enviat a l'escola als sis anys.

In-fàn-ci-a. Una altra cosa que has mencionat en la conferència d'aquest matí, ha estat l'individualisme del mestre. ¿Cóm es pot fer per trencar aquest isolament?

F. Tonucci. Matant els mestres i fent-ne de nous! No! Mira, com en totes les situacions, primer caldria comprendre millor per què es donen i pot-

..... E A PASQUA
L' OVETTO

Luigi è troppo vivace

Anna è disordinata

Piero è abulico

Nino è ipodotato

Carlo è un caratteriale

Luisa è troppo timida

Gina è maleducata

Solo Pino è normale

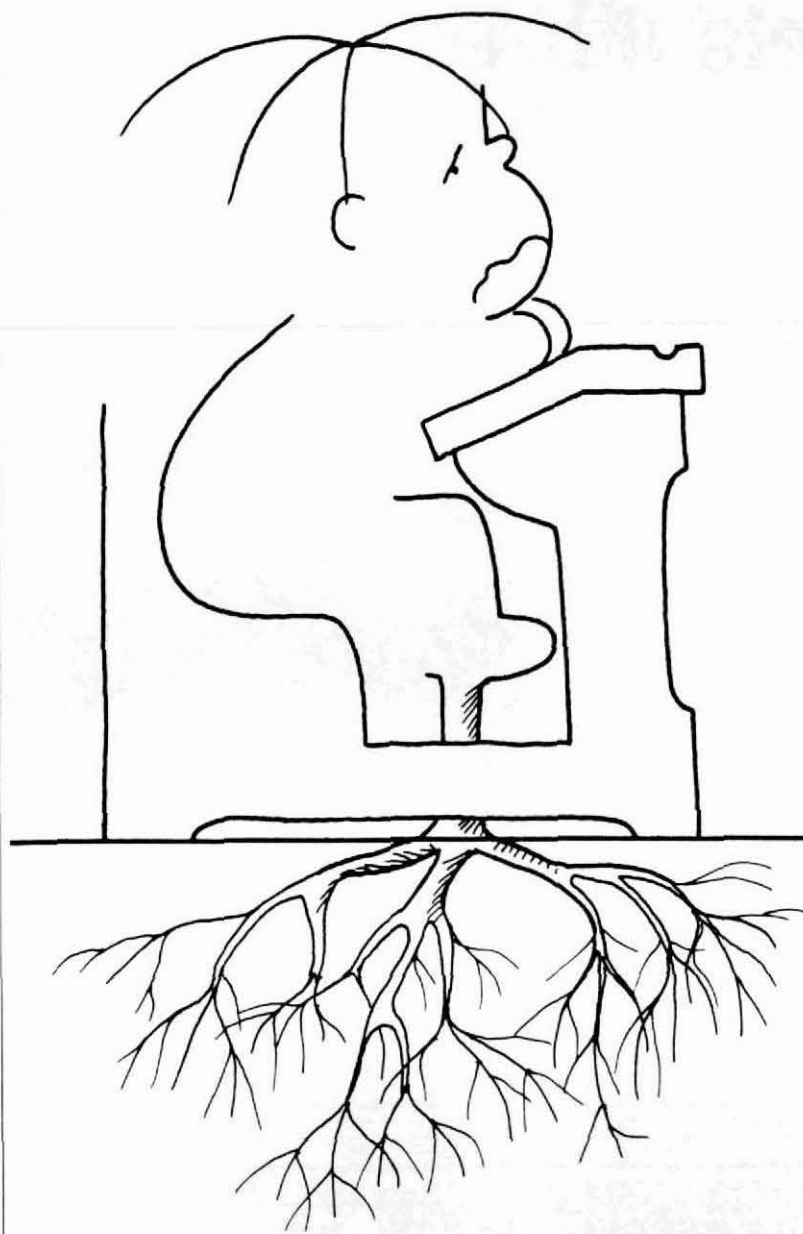
firmato, la maestra

ser això donaria una solució. Per què el mestre és tan «individualista»? Individualista no sé si és el terme precís, jo no sóc mai gaire precís quan utilitzo les paraules. Et dic què és el que entenc per això: és aquell mestre que no té cap problema en dir «la meua classe», «aquesta és la meua classe», que té molts problemes per parlar de la seva feina amb els altres col·legues, que no pot tampoc preveure de programar juntament amb els altres companys una activitat escolar, perquè pensa que els seus nens són diferents a tots els altres. Això és molt curiós, perquè pensa que els seus nens són tots iguals, però que alhora són diferents als nens dels altres mestres. Aleshores és en aquest sentit que entenc l'individualisme del mestre. Això neix d'una cultura, per exemple pot afirmar, sense cap pudor ni temor que l'ensenyament és una missió. Aleshores, si l'ensenyament és una missió, està confiant en les qualitats personals, és una vocació personal. Si és una vocació personal i les qualitats són naturals, no cal una formació professional. És clar que això porta a una exagerada valoració de les diversitats individuals: «Tu ets mestre, perquè has nascut mestre». Això et porta a una manera individual de ser mestre, i no a una forma social de ser mestre. Per exemple: l'afirmació de la llibertat en l'ensenyament, que crec que també teniu en la vostra Constitució, que sembla una afirmació democràtica i és en l'esperit dels legisladors d'una societat democràtica, és una afirmació equívoca en aquesta situació. Perquè esdevé la legitimació de la lliure expressió, és a dir de l'autonomia del mestre, no s'entén respecte qui. Perquè un mestre se sent lliure, fins i tot en relació als drets dels escolars. Si un mestre fracassa a la meitat de la classe, la culpa és dels nens. Si el mestre al final del primer cicle (10 nens sobre 20, ó 20 nens sobre 40) no saben llegir, a mi em semblaria molt just que el mestre fos acomiadat, no? No és estrany que si no has sabut ensenyar se t'acomia. Però és absolutament al contrari. El mestre que fa aprendre a vint nens sobre quaranta és un bon mestre, està ben considerat pels pares, pel col·legi, pel claustre, perquè és un mestre seriós. Però a mi no m'interessa que es faci passar de classe un nen que no sap llegir. I jo vull que tots sàpiguen llegir i tots passin de classe.

Aquesta és la situació cultural que ens trobem en el treball. Crec que la solució és extremadament complexa, perquè requereix decisions de fons en la nostra societat. A Itàlia, s'ha aconseguit un enorme desenvolupament de la democràcia a l'escola, un gran desenvolupament de la legislació escolar. Això, però, no ens ha portat a cap canvi en la classe escolar, per què? Perquè en l'únic punt on no s'ha fet el canvi ha estat en modificar la formació professional del mestre. Jo tinc una posició força polèmica sobre això, i també amb l'esquerra italiana amb la qual col·laboro i participo. És que com se sap no hi ha massa confiança amb les lleis a l'escola si no es treballa més per a la formació dels mestres. Estic convençut que l'escola, és una forma de dir, la canvien els mestres; això pot tenir dues interpretacions: una més tradicional i una altra progressista. Jo estic en aquest segon sentit, és a dir que quan nosaltres haguem preparat els mestres d'una manera professional, l'escola serà diferent. Potser no serà dife-

rent com vull jo, com voleu vosaltres, etc., però es construirà a sobre d'un nivell on sigui possible fer un raonament completament diferent al que es pot fer avui. Coneixem ensenyants que no saben què és la psicologia del nen, que no saben què vol dir metodologia, no saben que un nen pot ser sord i al mateix temps intel·ligent; tot això són coses elementals que contempen l'eficiència de l'escola com estructura social. Nosaltres, avui, tenim plantejada una paradoxa: l'escola no serveix a ningú, no és capaç d'ensenyar a llegir i a escriure, no és capaç de donar una capacitat professional. A Itàlia, totes les grans indústries quan agafen un operari, un tècnic, un enginyer, un president, totes fan cursos de *reciclatge*, perquè l'escola no garanteix una imatge professional. Crec que una professionalitat més gran comporta una capacitat de treball en grup més gran. D'això, jo n'estic molt segur. És cert que la formació de l'ensenyant ha de ser una formació correcta, és a dir: no podem esperar de formar l'ensenyant en una universitat, que encara està organitzada segons un mètode regressiu, pensant que ensenyem els ensenyants a «ensenyar» de manera constructiva. Ha de ser una universitat on hi hagi tallers, treball de claustre, on hi hagi una experiència directa amb l'escola, on el claustre sigui l'estructura de reflexió, fins i tot l'estructura de gestió política però, fonamentalment l'estructura d'elaboració pedagògica, de manera que l'estudiant que surt de la universitat hagi comprès que el *reciclatge* pot ser també un *autoreciclatge*. Això, però, és una afirmació que, si no està garantida per una experiència i una formació, no és vàlida. Si es diu: «feu autoformació», l'autoformació no la fa ningú perquè és imposada, cal trobar un mètode de recerca, un mètode de treball. Crec que és molt més difícil de pensar en això per a la gent que ja treballa, és clar que és important de parlar de *reciclatge*, però tot i així ha d'ésser un *reciclatge* no acadèmic. No es pot explicar amb conferències què significa treballar en equip. Cal psar-se a treballar en equip. En aquest sentit, és necessària la presència de psicòlegs i de tècnics de l'educació, i no per crear noves ànsies de l'ensenyant o noves «delegacions» de feina: «té! agafa aquest nen, me'l tractes tu perquè ets un tècnic». Crec que s'ha d'utilitzar aquesta figura professional més competent per fer desenvolupar les capacitats en les quals els ensenyants tenen dificultat.

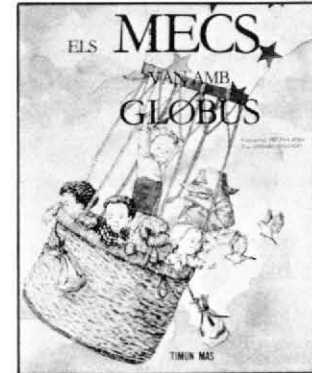
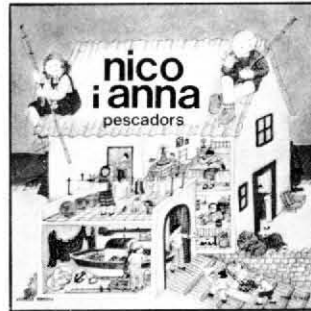
F . T .

Els perills d'una mal portada «jornada intensiva»

els llibres infantils més divertits

*bàsics per a la biblioteca
de la vostra escola*

col.leccions de TIMUN MAS per a infants:

En Teo descobreix el Món 14 títols

Els Mecs juguen a... 8 títols

En Nico i l'Anna els amics d'en Teo 7 títols

**Històries Fantàstiques
de l'Ivó i la Tina** 4 títols

L'Ibai 4 títols

En Cèsar i l'Ernestina 4 títols

EDITORIAL TIMUN MAS

Via Laietana, 17 - Barcelona-3

escola 0-3

COM PINTEM A LA NOSTRA ESCOLA BRESSOL

DOLORS CABRERA I ALONSO
AURORA RIBAS I MUNNÉ

Per a nosaltres la pinura no és només un material plàstic. És el material que proporciona en el nen un gran plaer sensorial y ens dóna, al mateix temps, la possibilitat d'educar-li aspectes tan importants com són:

- la sensibilitat
- la creativitat
- l'estructuració del pensament
- la motricitat
- i l'expressió oral

A través d'ells el nen petit experimenta diferents sensacions que, a vegades, són molt plaents i d'altres no ho són tant, però que de totes maneres l'ajudaran a superar uns aspectes d'aquesta etapa, arribant a trobar en aquest embrutar-se, una satisfacció, que cal aprofitar com a plaer substitutiu al de fer-se les caques i els pipís a sobre (control d'esfínters) ja que és una forma d'embrutar-se acceptada i fins i tot celebrada per l'adult.

Petis com són, els agrada triar el color.

L'infant s'adona que «tota aquesta feina» l'ha fet ell sol.

12-a

Aquest canvi pot representar per a ell un joc màgic.

«Avui és el primer dia que la Júlia toca la pintura. Fins ara no ho havia ni volgut provar. Posa el dit dins el recipient i el primer que diu és: "Oh, tinc el dit brut". El passa pel paper i s'ho mira tot fent ganyotes. Després ho torna a provar i acaba tacant el paper. Immediatament fa la mateixa operació diverses vegades fins que acaba empastifant-se els dits...»

¿Heu observat l'expressió de sorpresa d'un nen quan es veu en el mirall amb la cara pintada? Segurament aquest canvi que es produeix en la seva imatge se li deu representar com un joc màgic creat per ell mateix... Quins descobriments del seu cos no estarà fent a través d'aquest contacte fred i humit que ell va notant...!

És per això que nosaltres aprofitem aquesta activitat de pintar i «deixem fer» als nens que hi tenen interès i ho fomentem als altres perquè es pintin els braços i la cara i si és l'estiu els traiem la roba perquè es pintin també altres parts del cos —la panxa, el cul...— i així experimentin la pintura en el seu cos.

Transformar el paper blanc a través de la pintura pot ser també una descoberta important per a ell, però el que més l'interessa és aquest tocar i remenar aquesta pasta de color que és la pintura. Encara que quan el paper ha quedat tot ple i se n'adona que tota «aquesta feina» l'ha feta «ell sol» és el primer pas que el porta més endavant a fer noves experimentacions de formes i descoberta —a través de la barreja— de nous colors.

«La Montserrat quan s'adona que preparem els estris de pintar ens va seguint tota l'estona observant tot el que fem. Està pendent de començar aquesta activitat. Només veu el recipient amb la pintura preparat no pot esperar ni el paper ni a seure, posa de pressa la mà a dins i no para de remenar, està impacient i quan té el paper al davant de seguida posa tota la mà a sobre i empastifa tot, tot el full ben ple...»

Quan a vegades afegim aigua a la pintura, el nen va adonant-se d'uns canvis que es van produint i també d'unes altres textures. Primer és espessa, després és líquida. Primer agafen la pasta espessa i arriben a fer textures, «muntanyes»...! amb ella. Quan és líquida, en canvi els rellisca, cau del paper i exclamen: «mira gotes, gotes»!

Als nens, encara que petits, també els agrada de triar i tenen els seus gustos personals. És important respectar-los i fomentar-los. Per això quan preparem aquesta activitat cada nen escull el seu color o els colors que més li agraden. Quan es cansen d'aquell en demanen un altre i van aprenent a reconèixer-los i a demanar-los pel seu nom.

«A l'Aitor dóna gust veure'l amb aquests materials perquè no para d'experimentar amb els colors. Generalment el primer color que agafa és el

vermell; però després els va provant tots i els col·loca un sobre l'altre. Posa primer el vermell, després el blau i a sobre el verd i acaba posant un altre cop vermell. Cada vegada els barreja ben barrejats i es queda mirant com queden. Després diu: "L'ensenyarem al pare i a la mare!"»

Més endavant, quan els nens ja han experimentat la pintura i tenen un coneixement d'aquest material, introduïm altres materials, per enriquir i ampliar aquesta activitat, com per exemple retalls de revista, pasta de sopa... que queda enganxat i forma textures.

Aspectes que treballa el nen a nivell sensorial i d'estructuració del pensament:

- a) Les textures: espès/líquid, raspós/fi.
Sensacions diferenciades del cos: mà, braç, cara...
de la pell: mullat/sec, fred/no fred.
- b) Els colors: diferenciació i plaer.
- c) Assimilació de conceptes i situació en l'espai.

Observant els nens quan manipulen la pintura, podem veure, que a nivell de *motricitat precisa* utilitzen primer tota la mà, després un dit i totes les puntes dels dits...

Aquests exercicis fan treballar la independència i la coordinació del braç, mà i dits i li proporcionen una certa habilitat per arribar a una precisió en les formes.

El procés que el nen fa a nivell *motriu*, en aquesta activitat és el següent.

1. Manipula la pintura empastifant-se bé les mans. Col·loca la mà a dins del recipient de pintura, l'embruta i fa grans taques i les amplia al màxim, col·locant la mà plana.
2. Fa grans traços i ratlles amunt amb la mà oberta, o amb els quatre dits més junts. Pica amb les puntes dels dits deixant les marques, fent una pressió més forta,...
3. Posa l'empremta de les mans
Posa l'empremta dels peus (treball dirigit).
4. Omple tot el paper d'un sol color. Després fa barreges de colors.
5. Omple formes grosses i senzilles.

Aquest material proporciona al nen un gran plaer sensorial.

Hi ha un gran silenci. L'infant experimenta un gran plaer en manipular, sentir, observar l'esclat de color.

L'hora de la neteja. L'aigua es torna de tots colors.

Ja hem acabat de pintar i estenem les pintures.

6. Segueix ratlles verticals i horitzontals amb un, dos o tres dits.
7. Hi engantxa paper, sorra, pasta de sopa, retallets de roba...
8. Cap a finals del tercer any de vida comença a utilitzar el pinzell, encara que nosaltres pensem que no hi ha cap pressa en donar-lo, se es fa, aquest ha de ser molt gruixut i de mànec llarg.
9. Pinta altres objectes de colors.

¿Heu pensat que la pintura ens pot servir, a més, com a primer element d'impressió a l'Escola...?

Nosaltres l'iniciem amb l'empremta de la mà, peus i puntes de dits i continuem després amb l'empremta de taps de suro i empremta d'objectes foradats, banyats amb pintura o pintant els llocs buits amb el pinzell.

El nen queda meravellat d'aquest experiment i del procés de sucra i d'imprimir els senyals i sobretot li agrada mirar el que ha quedat després i que nosaltres en diem «treball d'impressió».

Tots aquests jocs, manipulacions i treballs amb la pintura, ens serveixen per anar aconseguint una estructuració del pensament d'aquests infants, ja que treballem:

- les direccions
- la situació en l'espai
- el coneixement i diferenciació dels colors
- el coneixement del cos
- i una sèrie de conceptes com són: dins-fora, ple-buit, sobre-sota, gros-petit, molt-poc, brut-net, moll-sec...

Es evident, doncs, que aquesta feina que anem fent amb els nens ens serveix també com a material d'observació que ens ajuda a seguir el desenvolupament i conèixer si aquests van assimilant tots aquests conceptes que l'ajuden en la seva estructuració, aspecte importantíssim a treballar en aquesta edat.

Tampoc podem oblidar els elements verbals que ampliaran el seu vocabulari i que donaran peu a unes relacions afectives entre nens-educadors-pares, ja que a través d'aquests treballs tan bonics que fan, mirant-los, comentat-los (si el paper està ple, quins colors hi ha, què és això que has fet...) ho fomentem.

Per això els col·loquem a la paret o se'ls emporten a casa i altres els guardem per poder fer-ne un àlbum que s'emportaran a casa.

bones pensades

ARA VE NADAL

Aquí teniu una colla de refranys per a les festes d'aquests dies. N'hi ha gairebé per a tots els gustos en el nostre refranyer. Voleu provar si aquesta tria us convé?

SANT NICOLAU

Sant Nicolau de les festes té la clau.

SANTA LLÚCIA

Cal anar a la fira, comprar figures, cases, molsa, preparar el tió...
Santa Llúcia, la Bisbal, tretze dies d'aquí a Nadal.
Per Santa Llúcia, fires i festes.

SANT TOMÀS

Previngueu fredorades, res d'estar al llit aquests dies, aneu amb compte, perquè...
Per Sant Tomàs, el fred al nas.
Per Sant Tomàs, qui té llenya no tremola pas.

NADAL

Ja som a Nadal i cal celebrar-lo bé, perquè...
De Nadal i Sant Joan, només n'hi ha un cada any.
I ara: quina gresca! tanta colla...
Per Nadal, cada ovella al seu corral.
Per Nadal i Sant Esteve cada u a casa seva.
Aquesta nit, només una cama al llit.
I com que sempre hi ha, qui: vestit, sabates o mitjons nous s'ha de comprar, direm tots:
Fes sabates, sabater, que el Nadal ja ve.
Per Nadal, qui res no estrena, res no val.
I per celebrar la bona teca que hi ha i... vigilar el que després pot passar:
El forn, per Nadal, no para un instant.
Alegra't, panxeta, que Nadal ja ve: menjarem carneta i arrosset també.

Per Pasqua, carn de corder, per Nadal de galliner.

Ara ve Nadal, menjarem torrons i amb una guitarra cantarem cançons.

Ara ve Nadal, el temps es refresca, matarem el gall i torrarem la cresta.

Ara ve Nadal matarem el gall, i a la tia Pepa n'hi darem un tall.

Les dolçaines de Nadal solen dur mal de queixal.

CAP D'ANY

Després de Nadal, seguim amb més festes i la bossa es comença a buidar:

Nadal passat, Cap d'any aviat.

Pa torrat, pa torrat que Cap d'Any és arribat.

REIS

Ja passa la cavalcada! Anem-hi corrent perquè...

Els Reis d'Orient porten coses a la gent.

El dia de Reis parlen els estels.

I per acabar, aquí tenim un reguit-

zell de dites que ens expliquen com el temps va passant, el dia es va allargant, d'altres fenòmens de la natura i els bons o mals averanys que anuncien aquests dies, que això també forma part de la màgia del Nadal:

Per Sant Nicolau, la neu ja cau.

Nadal amb lluna plena, el bon temps mena.

Nadal sense lluna, mala fortuna.

El vent de Nadal, dura tot l'any.

Nadal nevat, maig regalat.

Nadal never, blat al graner.

Per Sant Esteve, plou o neva.

Per Sant Llúcia, un pas de puça.

Per Nadal, un pas de pardal.

Per Sant Esteve, un pas de llebre.

Per Ninou (any nou), un pas de bou.

Per Sant Silvestre, un any se'n va i l'altre en resta.

Per Sant Silvestre, entra el sol per la porta i la finestra.

Quen neix el Jesuset, neix l'anyellet i les ovelles tenen llet.

La perdiu i la poma, per Nadal és bona.

M. EULÀLIA VALERI

Bibliografia.— AMADES, JOAN. *Cançoner: cançons, refranys, endevinalles.* Barcelona. Ed. Selecta. 1951.

escola 3-6

Llenguatge, plàstica... tot serveix per a comunicar-se.

16-a

Fotos: Josep Mercadé

Els racons de la classe es van omplir.

«Per Sant Ponç caramelons» així anunciaven els menuts de l'escola la festa dels herbolaris, tot convidant als companys, pares i amics a participar en una sèrie de jocs d'endevinalla on la descoberta dels sentits, les olors, les textures, les formes, els colors i el tast, hi tenien un paper important. Una festa per a pensar-hi!!!

«QUAN ET TROBES MALAMENT UNA HERBA ET FA CONTENT»

JOSEP MERCADÉ - NATI TOR
ANTONI PINILLA - TINA ROIG
ELVIRA FERRAGUT

Amb la publicació d'aquesta experiència no és la nostra intenció donar un «model» de Festa de Sant Ponç, ja que creiem que això hauria de ser feina de cada escola. Però sí que creiem, i ha estat interessant per a nosaltres mateixos, que lligar per una banda una sèrie d'activitats amb els aprenentatges específics de cada edat i per l'altra coordinar, des dels més petits de l'escola fins a segon de bàsica, una cadena de treballs de possibilitats i d'intercanvis a tots els nivells, ha enriquit enormement els infants de l'escola, tant els petits com els grans i que han sabut valorar en la seva mida

justa. Tot aquest cúmul de possibilitats ens l'ha donat el fet de preparar una gran activitat conjuntament. Veiem que qualsevol activitat pensada i preparada en comú pot arribar a ser en algun cas el «motor» per replantejar-nos gran quantitat de coses, com per exemple el tancament de les classes en elles mateixes, el tancament del mestre respecte els «seus» infants de classe, la poca flexibilitat respecte els coneixements i la poca fe en nous aprenentatges o aprenentatges de vida, la por al soroll i a la dispersió, la por a perdre el control, la por al risc (ja que les coses poden anar malament) i la manca de capacitat per convertir en lliçó fins i tot allò que pot «anar malament».

És en aquest sentit que creiem que pot ser vàlid aquest article.

Un dels aspectes que hem estat treballant amb els infants del «Cicle Inicial», i en el que creiem que s'ha de treballar d'una manera especial amb infants de 3 a 7 anys, és a dir, l'etapa pre-operacional és el desenvolupament i l'afirmació dels sentits.

Aquest treball va prendre a la nostra Escola, diverses formes dins del pla de treball habitual de cada curs. Els infants de cinc anys tenien —entre altres coses— un racó amb material per a fer activitats i jocs sensorials, al que s'adrajaven a les hores de treball individual o de grups petits.

A la classe dels més grans bona part d'aquest material estava integrat en «el supermercat» de la classe que ens va servir sobretot per a jugar «comprar i vendre», tot treballant els aspectes de càlcul mesures, formes, volums, colors, olors... tot eren noves descobertes. Molt sovint es tractava de materials força senzills, des de materials de rebuig com són envasos, buits de colònies, cremes, sabons, detergents... ens van servir per identificar olors, saber-ne les qualitats, etc., fins a fruits.

Un primer treball organitzat amb els infants de cada classe, va ser el de sensibilitzar-los i motivar-los perquè coneguessin què és la Fira de Sant Ponç, la seva tradició i a l'actualitat com se celebra, etc... Vam recollir tota la informació que vam trobar i la vam posar a l'abast dels infants, de vegades narrant-los aspectes interessants, i d'altres, deixant simplement que fessin per ells mateixos la descoberta del material recollit. No van trigar a ser ells mateixos els qui aportessin més idees, suggeriments i més materials. La feina de motivació va ser ben senzilla; es tractava d'una activitat que té prou elements engrescadors per ella mateixa.

Un segon pas va ser el de recollir els suggeriments que els mateixos nens feien sobre el projecte. Els més petits ho feien de forma oral i amb dibuixos, i els grans, a més a més treballant en els seus textos el tema «Per Sant Ponç podríem fer...» Les propostes enriqueixen de molt les idees que havíem llançat, i aviat vam poder decidir quines activitats concretes podríem fer.

Treball comunitari, tot fent els targetons.

«fent i desfent es va fent l'aprenent»

Tallant fruites reconeixem textures, la pell, les llavors, la polpa,...

El procés és més important que el resultat.

A partir d'aquí restava només posar-nos a fer: recollir materials, preparar jocs, guarniments... A cada classe vam habilitar un racó per endreçar el material que anàvem recollint i que provenia dels mateixos nens: caps, pots de tota mena, bosses... Els caps de setmana abans de la festa, van servir perquè els infants tot aprofitant les sortides familiars, recollissin herbes, plantes oloroses, fruits del camp, flors. No oblidarem en cap moment la descoberta de tot el que ens oferia el jardí de l'escola, flors de taronger, pitospors, pètals de rosa, flors de buguenvíllea, geranis... Ells mateixos ho endreçaven i col·locaven rètols per assenyalar què hi havia a cada espai determinat.

També com a treball previ de sensibilització vam fer unes sortides al Parc proper a l'escola. D'una banda es tractava d'observar aquells arbres i plantes ja coneguts i dels que durant el curs n'havien seguit el cicle, i de l'altra, fer una descoberta de totes les olors que fossim capaços de diferenciar, d'arbres, de flors, d'herbes, etc., tot el que se'ns oferia en la nostra passejada pel parc.

«Cap a la cuina»

Més que anar a la cuina per bullir les melmelades o fer les tisanes, era millor «portar-la» al lloc habitual de treball, és a dir, a la classe. Amb unes taules ben folrades de paper de plata i col·locades en un lloc adient, un fogonet elèctric i els estris necessaris per a l'elaboració, ja en teníem prou.

El fet de fer-ho a la mateixa classe tenia de bo que els infants veien aquestes activitats integrades en el seu treball habitual i amb altres tasques que també es desenvolupaven de cara a la Fira, com per exemple: els jocs que no precisaven una elaboració de cuina, la preparació de guarniments, les invitacions, els cartells...

Cada classe va programar les activitats d'acord amb els suggeriments que havien fet els mateixos nens i amb l'edat i possibilitats del grup. Així una classe va preparar tisanes que posades en gots de paper, s'havien de reconèixer pel gust; altres caramels de colors, melmelades de poma, de maduixa, de taronja, de pera. Cada grup ho preparava de forma i estils diferents.

Aquest cúmul d'observacions ens portava a coneixements de tot ordre: físics, naturals, lògics, matemàtics, de precisió de llenguatge...

També vam preparar jocs de reconeixement de les fulles dels arbres de l'Escola (posant etiquetes a les mostres corresponents). D'altres van preparar jocs tàctils (tancant en caps elements naturals com pinyes, pomes, pedres...; s'havien de reconèixer pel tacte tot posant la mà per un forat que havíem fet a la capsa, també hi havien jocs de classificació d'her-

bes, jocs de discriminació d'olors, colònies fetes amb totes aquelles plantes que els nens i nenes descobrien...

Cada dia hi havien noves aportacions; tothom hi estava interessat, tothom ho volia provar tot, les pudors i les olors s'anaven barrejant i anaven donant a les classes un aire de laboratori experimental, on tothom es veia en cor de dir la seva.

Us convidem a la fira

A qui volíem convidar? A qui volíem fer participar? La pregunta tenia resposta immediata: la Fira era pels mateixos nens i nenes que ho havien estat preparant de primer, i per a la resta de l'Escola; també podíem convidar els pares a jugar una estona amb el que havien preparat ells mateixos. Algunes activitats, doncs, havien d'anar adreçades a donar a conèixer el nostre projecte. Vam preparar uns cartells amb explicacions de la Fira i també unes invitacions que explicaven tot el que faríem i quan podien venir a participar tots junts, d'aquesta diada. Alguns, fins i tot feien una petita explicació sobre el que era la festa de Sant Ponç, el seu significat, la seva tradició.

Aquestes activitats ajudaven a concretar les idees i a escriure per a comunicar tot el que volien dir, si es deia malament, els seus companys no ho entendrien; imagineu-vos com cuidaven la lletra, l'explicació! Tots criticaven i ajudaven a fer-ho millor, si calia; la companyonia, va ser una nota que va ressaltar en aquesta diada, tots ens necessitàvem, quasi res podíem fer sols. Necessites ajuda?

L'onze de maig

Per fi va arribar el dia de la Fira. De bon matí anàrem col·locant les parades als porxos de l'Escola tot arrenjerant unes taules guarnides; i amb cartells al·lusius a la Festa, i que servien de frontal a les botigues. Una mica de música de fons ajudava a crear el clima de festa desitjat.

Cap a les onze del matí van anar passant els companys grans de l'Escola, més tard els mestres... Els jocs i activitats proposades tenien prou força per estimular la participació de tothom, escoltant i seguint les explicacions que donaven els «petits firaires». Com agraïment als nostres visitants, i quan acabaven de passar per totes les proves, els penjàvem un targetó que tenia agafada per un llacet una branqueta d'espígol, o bé de romaní, d'orenga, de menta...

A la tarda, a l'hora prevista, 2/4 de cinc, van venir a participar els pares. Aquests, acompanyats dels seus fills, passaven de joc a joc a través del

Tapa't els ulls que no ho vegis, mare!

Ho endevines?

Espai per a una creativitat sense límit

20-a

**CERES, PINTURES DE DIT
AL SERVEI DE L'ENSENYAMENT**

MANLEY®

taulell tot tastant mermelades, endevinant: tisanes, l'olor de les colònies, tot classificant fulles... Va ser una estona molt divertida i quasi podríem dir emocionant, ja que els petits se sentien importantíssims de tenir tanta responsabilitat, i de poder dir de tant en tant, algun nom que els pares desconeixien.

Aquesta diada va servir, també, perquè els pares s'apropessin una mica més a la feina que els seus fills fan a l'Escola i la valoressin.

A quarts de sis de la tarda, tancàvem les paradetes i s'acabava la Fira. Cada infant va voler emportar-se a casa una mostra d'aquelles coses que tant havia treballat: mermelades, colònies, caramels... Molts infants, després, van assajar de fer-ho a casa usant les receptes que ells mateixos havien anotat i emprat.

S'acabava una festa més a l'Escola, aquesta vegada però, amb doble benefici: d'una part la il·lusió que tota festa porta en sí; i d'altra perquè el centre d'interès que motivava la festa era el complement d'una activitat que ja s'estava treballant durant tot el curs. Al final ens podia semblar que havíem aconseguit en pocs dies molt més que en tot un curs. I certament que en part era així, ja que les activitats fetes amb una forta dosi de motivació ajuden que l'esforç i l'exigència que volem en el nen, es donguin sense estalvi i amb més plaer. Encara que el treball de cada dia, potser menys vistós i espectacular, però fet amb constància, també té alguna cosa a dir en aquest resultat final aconseguit.

J.M. N.T. A.P. E.F. T.R.

Mestres dels petits
de l'**Escola del Mar**.

EL REGAL

TONI PUIG

Regalar és un fet insignificant en la relació entre els homes? És quelcom fruit de la societat de consum? Una pedagogia de l'austeritat cal que suprimixi el regal com a element gratuït, o cal repensar el valor humà de la gratuïtat? Són tantes les preguntes que ens fem davant d'un regal quan decidim pensar-hi! I va bé que així sigui. Perquè als que ens ha tocat fer d'educadors necessitem, de tant en tant, fer allò que ens demanen els nois i les noies de les nostres escoles: pensar, per nosaltres mateixos, els fets més significatius de la nostra vida quotidiana.

El regal en el pensament dels homes antics

Sempre —i no sé massa per què— mirem enrera. Com si busquéssim seguretat en la història. A vegades, crec que la història és només un sistema de protecció. Però, malgrat això, m'agrada contemplar què han pensat els nostres antics: els avantpassats. En el fons em sento hereu. I ara, quan penso escrivint del regal, no puc evitar de constatar allò que ens han regalat.

El mateix Déu és un regal per al seu poble

Els antics —i agafo la tradició d'Israel per ésser la més coneguda— van tenir el bon gust de presentar el mateix Déu com un regal per al seu poble. Cert que hi havia déus malèfics. Com un regal de poc gust. Dolent. Però el bon Déu, aquell que es manifesta, ho fa com un regal sorpresa. Recordem, així, l'esbarzer incandescent que crema i és la paraula de Déu a Moisès. O, més antic, el detall del xai també embolicat d'esbarzers d'Abraham a punt de sacrificar Isaac. Heu vist «Els Deu Manaments»? Re-

22-fàn

cordeu el pas pel Mar Roig. Sempre és Déu que d'una manera gratuïta pren la iniciativa i es fa present —es regala— al poble fidel o infidel.

Dins de la tradició cristiana, només cal agafar la llegenda del naixement de Jesús. Pastors i mags d'Orient li porten regals. Ell, regal anunciat pels àngels, i l'estrella rep presents d'or, encens, mirra i els queviures populars dels pastors de la contrada.

Regalar, doncs, en la interioritat de la història dels homes, és un fet que comença en Déu. Ha d'ésser, doncs, una acció significativa. Un acte cabdal a què els homes corresponen, a la vegada, regalant allò de bo i millor que tenen de les seves collites. Abel i Caïm, els anyells immolats per Pasqua i les garbes de la Pentecosta... I els bens —tots els bens— que es lliuraven gustosament a la comunitat/comunista dels cristians quan hom decidia batejar-se i rebre el regal per sempre del Kirios ressuscitat.

Les idees ens les van regalar embolicades de cos

El vell Plató, que se les sabia totes, pensava que la bellesa —allò que constitueix un dels fonaments de tot regal: que bonic!—, era un regal que t'embogia ulls i cervell fins a fer-te aixecar el vol i comprendre d'una altra manera el món, tot treballant per transformar la teva ciutat.

Sempre m'ha agradat que hi hagi hagut un Plató pensant coses tan profundes i tan a partir d'allò que ens agrada. Per exemple, el desig de la bellesa. D'aquesta bellesa regalada que, quan hi topem, perdem el domini. Ens tornem un pèl excèntrics. Com si un déu ens raptés i posseís. Ens deixem seduir per la seva enticitat. Bajanades? Qui, davant d'un regal inesperat i bell, no s'ha tornat vermell, ha vist l'entorn d'una altra manera i no l'ha guardat, inclús, en un lloc preminent que li recordi aquell moment fort de seducció i visió que li va facilitar? I davant de l'altre —bell— què?

Hi ha tota una filosofia de la bellesa i del comprendre com un regal excitant que ens fa filar d'una altra manera que, pel que conec, comença amb Plató i passa pel florentí Pico della Mirandola per aterrar en Goethe, Hegel, Wagner, Nietzsche i Thomas Mann que la troba regalada i inesperadament a l'enfonsada Venècia. No és, l'enfilall, un rierol d'erudició. En tot cas un pilot de senyals de pensament per repensar una societat i una manera de viure que té en el bell regal un desig, satisfacció, explosió i visió d'un món més gratuït, excitant i lúdic, tota una ideologia sempre oblidada.

La festa com a regal d'un temps diferent

La intoxicació dels anys de dictadura encara no els ha guarit la necessària renaixença d'una cultura democràtica. Tenim una feble democràcia. Però no tenim, encara, una cultura democràtica. I aquesta sí que no és un regal. Ens l'hem de guanyar. Amb la iniciativa popular. O, si voleu, amb cultura popular.

I dins la cultura hi ha, en la festa, tota una àmplia concepció del regal. Tots els antropòlegs de pes estan d'acord en afirmar que la festa no és la llei o la vida rutinària de cada dia. No és la norma. La festa és, sempre, una petita revolució —un espetec capgirador— que mostra d'una manera simbòlica un altre sistema de poder i dóna sortida a la viva voluntat d'alliberament de l'home. Pensem, si més no, en la festa per antonomàsia: el carnaval. Aquí tot és excés. Es viu en un món al revés on no s'ha de treballar per menjar ni passar pel tub canònic per fer l'amor. El món efímer de la festa del Carnaval, ens ho regala tot. Som reis per un dia. Ens regalem una utopia. Per si un dia ens decidim a fer-la realitat. I ens la regala cada any la festa popular perquè no ens adormim.

Quan ens fem regals?

És significatiu escriure sobre un paper quan ens fan un regal i qui. M'ha semblat un exercici d'observació senzill, però aclaridor.

El regal celebra el pas de la vida

Quan naixem ens porten colònia i l'ós pelut. I en morir, flors. Si et cases, les llistes de boda als comerços, han substituït els presents simbòlics i aquells objectes bàsics que servien per fundar una nova llar. I, molts, cada any celebren el seu aniversari que, els amics, omplen de regals.

També es fan regals quan hom deixa l'adolescència o l'inicia. Recordem, així, els regals de Primera Comunió o, avui, l'acabament de BUP o EGB. La vida la celebrem, en el moment del regal, sembla que amb més intensitat. L'afirmem en tot allò que té de gratuït i esplèndid. En la petita festa íntima d'aquests regals, hi volem concentrar totes les ganes de viure. I tots els records. Amb tot el futur.

Regals de moments que voldríem eterns

Són aquells que ens manifesten l'amor que una persona ens té, que, en el prometatge oficial, quedava simbolitzat pel lliurament pompós de dos anells. I en la tradició popular hi trobem regals de coca, flors... O la moderna sorpresa de l'amic que et fa present d'un disc, un llibre, un objecte de terra, la fotografia que ja no recordes, el viatge de cap de setmana,... Dins de la tradició popular, també caldria veure-hi el regal d'un fanalet per un ball, la toia, el ram de núvia dels que s'acaben de casar...

Situacions que trenquen la quotidianitat dels objectes i les situacions vistes i repartides que, amb nous objectes i situacions, ens piquen l'ullet —momentani— per donar nous ànims, per saber que no estem sols, per desitjar que voldríem eterns aquells moments. Regals que volen assenyalar un moment important. Un fet. Un desig. Per petit que sigui.

Per gratitud

Hi ha qui no sap expressar la seva gratitud d'altra manera que regalant.

FONTSERRE - COMA, S.A.

*joquines
educatives*

Balmes, 18 - Tel. 859 00 90 - TORELLÓ

Recordo molt una tia meva que, contenta per l'atenció professional d'un advocat, li va regalar una preciosa pintura. En la seva actitud no hi havia servilisme. Tot era un sincer agraïment. I m'agrada, a vegades, que quan surto a sopar hi hagi qui pagui el compte. Un amic meu amb pocs recursos ho ha fet fa poc, després de mig any de no trobar-nos. En el seu regal hi vaig veure un signe d'un temps ja llunyà, quan li vaig fer costat perquè les coses no anaven prou bé.

Agrair. És un bon verb que cal recuperar en aquesta societat de petits i segurs individualistes.

Regals per a sorprendre

Regals per a sorprendre a la ciutat amb unes festes majors sonades. O la mestra que sorprèn la classe amb un pa amb vi i sucre. I aquell que t'envia un ram de flors. Els exemples, aquí, són mil si encara teniu la innocència de deixar-vos sorprendre. Pensar que no tot ho sabeu i planifiqueu. Si heu après que l'atzar és un component del viure. Com la raó i el sentiment.

Què regalem

De tot. En èpoques passades els cerimonials de la vida privada i col·lectiva tenien molt i molt precisat que calia regalar segons l'estat social, l'ocasió, el temps, el lloc... Avui, això s'ha perdut. Llàstima, però, que també anem perdent els ritus. I que els regals siguin una font d'explotació sentimental i econòmica. L'increïble brillant que et cal per lluir a l'arena de la platja o l'or al canell que et fa seu tota la vida. La publicitat ha jugat molt fort. I hi jugarà més.

De tot, doncs, vol dir no quedar-nos en les joguines pedagògiques per a nois i noies, ni amb les plantes d'interior, ni amb els plats i olles. Cal buscar en cada moment, allò que farà saltar la quotidianitat de l'altre. Allò que, deixat al seu davant, li farà de telescopi per comprendre la relació, la feina, la situació on es troba..., d'una altra manera. D'una manera regalada. O si voleu, desitjada. Que el regal és, sempre, una finestra oberta a un paisatge del que cadascú en coneix els trets.

T.P.

PARLAR DEL CREIXEMENT DELS NENS.

Unes auques i unes xerrades

JOSEP NAVARRA
JOAQUIM FRANCH

L'Ajuntament de Girona vol arribar a establir amb els nens i nenes, i amb els nois i noies, el mateix tipus de relació que manté amb qualsevol adult. És a dir, pretén de servir i relacionar-se amb els menuts en tant que ciutadans, no en tant que escolars.

Aquesta consideració del nen i del noi com a ciutadà fa que l'Ajuntament es preocupi per la qualitat de la vida dels nens, amb tot allò que li és propi: participació a la vida ciutadana, espais adequats, escoles com cal... i a casa seva una vida rica, densa, afectuosa i que li doni seguretat.

Aquestes pretensions no es resolen amb la feina d'un dia: n'hi ha que s'incorporen a poc a poc al planejament urbanístic de la ciutat, n'hi ha que es tradueixen en serveis públics o semi-públics que, en el seu propi funcionament, van trobant aquelles coordenades d'acció a l'interior de les quals esdevenen progressivament funcionals, i n'hi ha que es constitueixen immediatament en vincles personals o institucionals o en camps de treball conjunt amb els ciutadans.

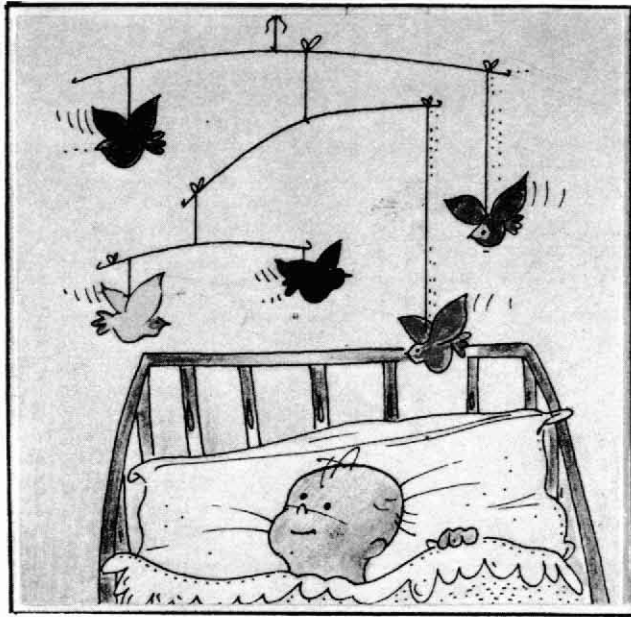
És en aquest darrer context que cal situar el programa de serveis a les Associacions de Pares de la ciutat: la Casa de la Vila té una taula on s'asseuen, de tant en tant, mestres, assistents socials, animadors, pedagogs, etc. per pensar què és el que pot contribuir a enriquir la vida dels nens a casa seva i en el seu entorn més immediat.

En aquesta taula s'ha plantejat de fornir els pares amb la possibilitat de reflexionar sobre la qualitat de l'educació de cada dia —menjar, dormir, satisfer les pròpies necessitats, conèixer-se...— i, amb aquesta finalitat, s'han constituït tres grups de treball que han elaborat el material i han preparat les sessions de discussió a propòsit de diferents temàtiques:

- El desenvolupament dels nois i noies (xerrades i debats a propòsit de l'evolució psicològica).
- L'afectivitat, la comunicació i la sexualitat. L'alimentació. La salut, etc.
- El Joc. L'autonomia personal.

Oferim afecte i seguretat al nostre fill!!

Oferim-li coses per desenvolupar els seus sentits!!

Ajudem-lo a resoldre els petits problemes que se li plantegen!!

Les auques del desenvolupament

El grup que s'ha format per treballar sobre el desenvolupament dels nens i adolescents, des del naixement fins cap als setze anys¹, parteix d'una idea bàsica: el ritme de vida actual està portant la família i el sistema de criar i d'educar els fills a canvis profunds. Una cosa però, no pot pas canviar: la necessitat de dedicació i l'intercanvi entre els adults, especialment dels pares, i el nen, per tal que es desenvolupi bé i pugui aprendre el que és propi de l'home i del seu grup social concret. Aquest paper no el poden pas fer, per sí soles, ni les joguines ni els aparells tècnics més sofisticats. És imprescindible, com més petit és el nen, que l'adult i la comunitat, en aquest cas l'Ajuntament, es facin càrrec d'educar i de formar els infants i conscients de la influència que tenen sobre el seu present i futur. La responsabilitat que es contrau amb el naixement d'un nou fill i els canvis que comporta a la vida familiar, han de ser molt més que no pas una obligació —que no tothom accepta de bon grat— un motiu per descobrir tot un món de vivències noves que ajuden el nen a desenvolupar-se i són un enriquitment personal pels pares.

El «grup del desenvolupament» hem iniciat el treball pel començament, és a dir, pel primer any, com a període amb plena entitat, i de l'1 als 3 anys, com a segon període important. Només ens referirem ara a aquests dos períodes encara que ja estem treballant en els 4 a 6, de 7 a 11, i de 14 a 16.

Aquestes primeres edats, tot i que són les més importants per al desenvolupament del nen, són de les més mal conegudes i la responsabilitat recau quasi exclusivament sobre els pares —a la ciutat de Girona només hi ha guarderies municipals—. El propòsit del grup és fer quelcom que arribi al major nombre de gent i, especialment, als que pel seu compte tenen menys oportunitats d'informació i formació sobre aquests temes. Per això, hem buscat un medi que sigui fàcil d'arribar-hi, que pugui «entrar molt pels ulls», que defugui la teoria i que, tant com es pugui, faci participar els pares, els converteixi en facilitadors i descobridors actius del desenvolupament del seu fill, més enllà de les simples preocupacions dietètiques i mèdiques.

La primera tasca que hem emprès ha estat l'elaboració d'unes auques² —«Auca del desenvolupament del primer any de vida» i «Auca del desenvolupament del segon al quart any»— que en forma de rodolins tracta els aspectes més importants de les diverses adquisicions que es van fent. Hem procurat que el llenguatge sigui el més directe possible i molt més encarat a dir què cal fer per estimular el desenvolupament del nen que no pas a limitar-se a constatar una simple adquisició com si pogués donar-se per si sola. Per exemple, en comptes de dir que el nen sol anar de quatre grapes cap el desè mes, fem incidència en com incitar-lo que es desplaci, tot posant-li els objectes que vol agafar una mica més allunyats.

Cada auca s'acompanya d'un fulletó que complementa i amplia poc o molt els rodolins. Per afavorir la participació dels pares, al final de cada te-

ma hem deixat uns espais en blanc que s'han d'anar omplint amb l'edat en què cada nen comença a manifestar de forma habitual una determinada conducta. Així, per exemple, al fulletó del primer any hi ha: *als ... aguanta el cap; als ... aparta un obstacle per agafar una cosa; als ... agafa les coses amb l'índex i el dit gros; ...* Al fulletó del segon al quart any hi ha, per exemple, a l'apartat de llenguatge:

Fixeu-vos i anoteu les tres primeres paraules amb significat que diu, com les diu i a quin objecte es refereix:

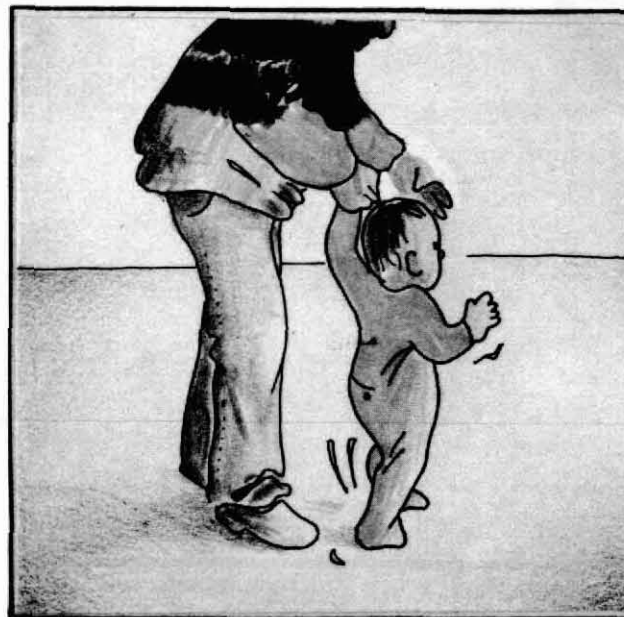
<i>edat</i>	<i>paraula</i>	<i>objecte</i>

Hi ha previst que l'auca i el fulletó del primer any arribin a tots els pares que acaben de tenir un fill, perquè se'ls entregaria al Registre Civil, en el moment d'inscriure el nadó. A més, tant pel tema del primer any com pel del segon al quart any, es faran xerrades per totes les associacions de pares que ho demanin, amb un muntatge audiovisual sobre les auques i, hi ha el projecte de filmar un *video* sobre aquestes edats. En aquestes xerrades es donaran tant l'auca com el fulletó a tots els assistents.

J.N. i J.F.

¹ Josep Navarra (psicòleg), Rita Gómez (membre d'una associació de pares), Pep Cufí (mestre), Mª Isabel Pérez (mestra), Quim Franch (pedagog).

² Els dibuixos els ha fets en Vicente Huedo.

Exercitem-lo a adquirir noves postures i a desplaçar-se!!

Anem-li parlant de les coses més quotidianes, en un to afectuós!!

infant i salut

S'exposa de manera molt general quins són els problemes més freqüents de salut bucal en el nen, destacant-ne la importància de las càries com a malaltia que afecta a quasi la totalitat dels infants i quines serien les mesures de prevenció que caldria utilitzar. Es valora sobretot la tasca que des de l'escola es pot fer en aquest aspecte.

LA SALUT BUCAL

SERVEI DE SALUT ESCOLAR. MATARÓ

La salut bucal cal veure-la, en totes les edats, com a part integrant de la salut de la persona. Ha estat poc valorada i només en els adults i arran dels problemes que els anaven sorgint per l'edat es tenia en compte, però en un aspecte que podríem anomenar de pedaç, només de reparació d'un any que molt sovint no s'havia fet res per prevenir-lo, de vegades només per manca d'informació.

Ara, i esperem que cada vegada més, se li va donant la importància que realment té. En la persona, i sobretot en el nen petit, la boca no és només el lloc per on li arriba l'aliment sinó que és un vehicle de benestar, i li permet de comunicar-se, d'expressar-se, de conèixer el gust de les coses i també de poder mastegar i empasar-se els aliments de manera correcta.

Problemàtiques més freqüents en la dentició del nen

Des que comença l'erupció de les dents temporals o de llet, al voltant dels 6 mesos, cal anar observant si aquesta es realitza de manera correcta. És important fer-ho perquè problemes no controlats en aquesta primera dentició poden influir negativament en la dentició definitiva. Alguns d'ells són:

— **Maloclusions.**— Vol dir que el nen no tanca bé la boca, per tant no pot mastegar correctament. Pot ser degut a problemes de mandíbula (hereditaris), respiratoris (vegetacions, hipertrofies amigdalars), i malposicions de les dents. Que quedin malposades pot afavorir-ho la utilització de tetines de biberó inadequades, de les «pipes» i pel costum de xupar-se el dit gros. Les maloclusions poden influir en l'aparició de la càries.

— **Anomalies en el nombre de peces** (supernumeràries o absents).

— **La implantació baixa del tel superior** pot provocar una separació excessiva entre incisius. Si és l'inferior (lingual) pot donar problemes de parla.

— **Dents trencades**, conseqüència sovint de les freqüents caigudes dels menuts.

— **Les dents tacades** que poden ser-ho per causes genètiques o per utilització de certs medicaments (tetraciclins).

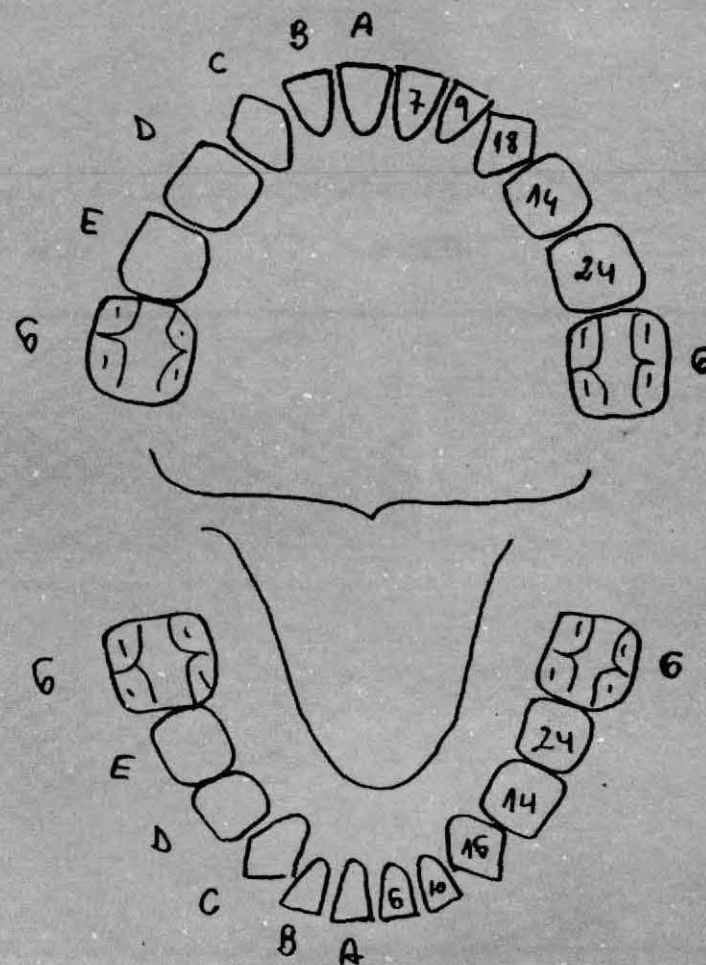
— **La separació excessiva entre incisius de llet**, sovint només significa que les mandíbules del nen creixen la qual cosa serà favorable per a la implantació correcta de les definitives.

— I com problema més important tenim la *càries*.

Què és la càries?

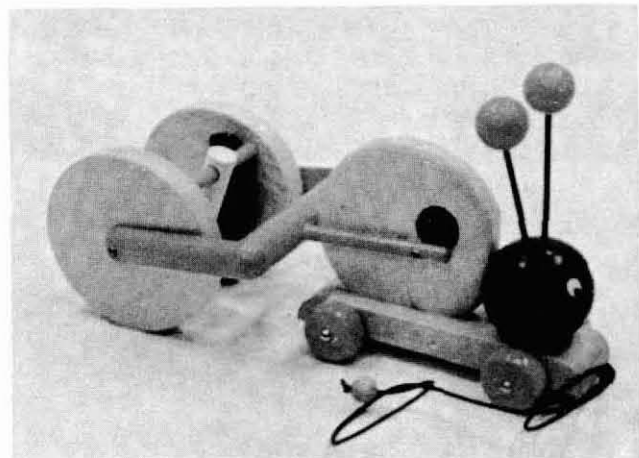
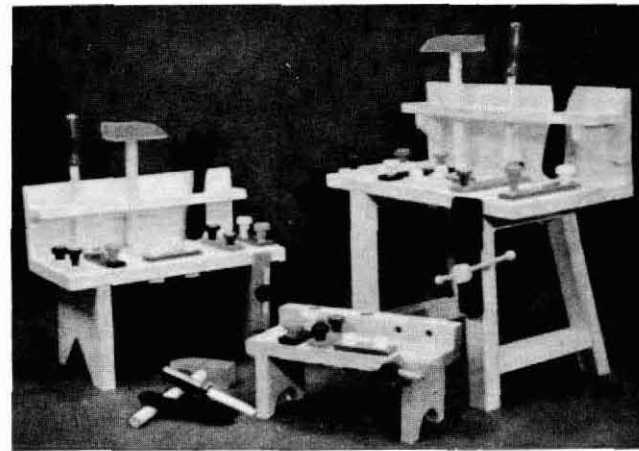
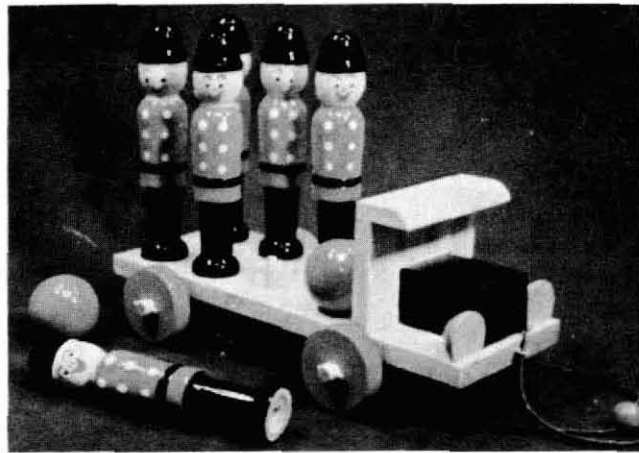
És la malaltia infecciosa que més afecta la població infantil. És un procés de destrucció de la dent, de causa multifactorial. Hi intervenen causes genètiques, alimentàries, una higiene dental deficient i manca de fluor. El mecanisme d'acció és el següent: L'actuació dels gèrmens que existeixen a la boca, sobre els hidrats de carboni i més concretament els sucres (sacarina), provoca l'aparició de la placa bacteriana que queda adherida a la dent i per un procés de fermentació fa que es desprenguin uns àcids que ataquen l'esmalt dentari i el descalcifiquen. Les primeres manifestacions seràn taquetes a la superfície. En aquest moment la persona afectada no té cap sensació dolorosa. Quan la zona descalcificada es desprèn queda una cavitat detectable per exploració. No hi ha encara manifestació de dolor. Mentrestant, la càries va aprofundint i arriba a una altra capa de la dent, dentina, i ara ja comença a fer mal. Continuant el procés arriba a la zona més profunda de la dent, la polpa dentària, on hi ha els vasos sanguinis i els nervis, ara pot provocar flemons i convertir-se en un procés d'infecció. Les peces més susceptibles de corcar-se són els queixals perquè la seva estructura afavoreix la retenció de restes alimentaris, primer els de baix i després els de dalt, i per zones de la dent, les cares oclusals (on contacten les peces superiors i inferiors).

CRONOLOGIA DE L'ERUPCIÓ

A.B.C.D.E.: Peces de llet. La numeració de l'inferior correspon (en mesos) a la data d'erupció.

6: Queixal que surt als 6 anys i no es canvia.

30-fàn

joguines de fusta

Talleria Constança, s.a.

PUIG de TERRADES, 4 i 6
TELÈFONS
859 06 93 i 859 00 26
APARTAT 62
TORELLÓ
(BARCELONA)

Per edats, és en l'etapa infantil i juvenil quan es manifesta més intensament. Algunes dades que s'han trobat en els nens de Mataró són:

EDATS	Prevalença de càries. Taxes %
Escola Bressol (2-3 anys)	7,00
Escola Bressol (3-4 anys)	18,82
1er. Parvulari (4-5 anys)	37,16
1er. E.G.B. (6-7 anys)	71,46

Aquestes xifres mostrarien com augmenta amb l'edat i que cal treballar-hi per evitar-la ja des de petits.

Quines mesures de prevenció es poden adoptar?

Per ajudar a solventar aquest greu problema que afecta la quasi totalitat dels nostres nens cal actuar ja des d'abans que es produeixi la càries. I com fer-ho? Tenint en compte que la càries és causada per diferents factors, cal actuar sobre cadascun d'aquests. I cal començar ja des que els nens inicien l'escola bressol, se'ls ha d'anar inculcant els hàbits i més endavant les actituds i coneixements que els permetran gaudir d'un bon nivell de salut. L'actuació conjunta de pares i educadors és essencial per aconseguir-ho.

Així, actuarem a nivell de:

a) Nutrició:

- Controlant l'ingesta excessiva de sucres (pastissos, caramels, suc preparats, etc.). És important fer-ho ja que als nens gairebé se'ls motiva per a que en consumeixin, se'ls donen com a premi, s'utilitzen en les celebracions, etc. Un dolç com més s'enganxi a la dent més poder cariogènic té.
- No menjant entre àpats.
- Menjant força fruites, si tenen fibra millor (poma) i llet.
- Racionalitzant els àpats que es fan a l'escola.
- Fent que el nen mastegui, evitant menjar triturats o tallats molt petits.

Les dents s'han de gastar i així afavorim també un correcte desenvolupament dels maxilars.

b) Higiene dental:

Des de l'aparició de les dents cal netejar-les, després de cada àpat i abans d'anar a dormir.

El raspallat de les dents serveix per eliminar els residus alimentaris i destruir la placa bacteriana. En el nen més petit seràn els pares mitjançant un trocet de tovallola humida qui els les netejaran. Al voltant dels 2½-3 anys se'l comença a ensenyar a utilitzar el raspall. Es considera que fins els 6-7 anys no sabrà netejar-se-les bé.

El raspall ha d'esser de mida adequada a la boca del nen i millor de niló.

No és imprescindible la utilització del dentífric; a molts nens petits els fa fàstic o se l'empassen.

El raspallat ha de durar un parell de minuts. Hi ha diverses tècniques, una de les més utilitzades és:

— Moure el raspall de dalt a baix, de geniva a dent, començant per incisius i queixals de dalt després els de baix, i seguint amb un raspallat de la part de sobre de les dents, endavant i endarrera. Per últim, inclinant el raspall i també amb moviment vertical, les raspallarem per la part de dintre.

c) Utilització de fluor:

El fluor és un mineral que contribueix a endurir l'esmalt de la dent fent-la més resistent als àcids. Estudis realitzats a diversos països així ho manifesten.

Pot incorporar-se a l'esmalt per via general o local. Per via general, pot fer-se mintjançant l'aigua de consum, de la sal de cuina i de comprimits o gotes. Per via local, és a dir posant-lo directament en contacte amb la dent amb aplicacions tòpiques (ho fa l'odontòleg), utilitzant pastes dentífrícies fluorades i també fent glopeigs amb fluor. Aquest últim sistema es pot fer a la mateixa escola.

d) Assistència odontològica:

Cal obturar les peces corcades encara que siguin les temporals (de llet). Els problemes de malposicions de dents (ortodòncia) també s'han de consultar tot i ser en dents de llet, també els traumatismes.

És convenient fer revisions periòdiques.

És difícil en aquest moment poder realitzar tot això, sobretot pel problema econòmic que representa a l'usuari el servei privat, la cobertura insuficient dels serveis públics, el baix nombre de professionals en relació a la població, etc.

e) Educació sanitària a l'escola:

L'escola és considerada com el lloc idoni per a l'educació en salut del nen. Des de fa anys l'O.M.S. recomana que s'iniciïn a l'escola programes educatius sanitaris. A Catalunya, s'ha començat un pla pilot en algunes escoles seguint el Programa d'Educació Sanitària de la Generalitat. En aquest programa es marquen uns objectius per cicles, i l'aspecte de salut dental pot treballar-se tan a partir del tema de la higiene personal, com en el de la nutrició, com en el de la prevenció i control. Si els pares i els educadors participen conjuntament en aquesta tasca fent que el nen vegi una mateixa línia d'actuació tant a casa com a l'escola s'haurà fet un pas endavant per aconseguir aquesta salut.

L'aprenentatge del control esfinterià, és un procés complex i de gran importància en el creixement i l'evolució del nen. La comprensió àmplia del mateix ens permet de tenir en compte les implicacions de l'adult i la seva incidència en el procés educatiu del nen vers l'adquisició de la seva autonomia.

CONTROL DELS ESFÍNTERS

CONXITA BOADA I BEGUES

El control dels esfínters representa per al nen un dels moments culminants en l'adquisició de l'autonomia corporal i té a la vegada grans implicacions i repercussions en l'organització i l'estructuració del seu món intern.

Per tot això creiem que dedicar unes ratlles a la comprensió de l'organització d'aquesta funció, és el que més ens ajudarà a valorar el procés d'adquisicions del nen i a mesurar les nostres actituds i actuacions en tot aquest procés.

El nen en aquest llarg trajecte que és la infància, va des d'una situació de total dependència (biològica, fisiològica, emocional...) vers una situació progressiva d'autonomia (física i mental), i està sotmès a les lleis de maduració fisiològica i a les relacions emocionals que va establint amb el món extern i que seran l'assegurança del seu creixement i progrés.

Cal que ens situem en el segon any de la vida del nen, després d'haver pres consciència dels grans progressos de la seva evolució, entre els que hem de destacar la deambulació. L'adquisició i assoliment del caminar ha estat possible gràcies al procés de maduració i d'organització neuromotriu i a l'equilibri de les seves relacions afectives amb el món extern que li han permès una assegurança i estimulació adients per superar aquestes etapes de gran dependència.

El nen que camina, per primera vegada a la seva vida, pot desplaçar-se i anar allà on vulgui, pot explorar el seu entorn segons el seu desig i voluntat, i pot (virtualment) fer realitat els seus desitjos fantàstics i omnipotents de coneixement i domini del món extern que l'envolta. Així va

començant una etapa del desenvolupament que es caracteritza per un tipus de funcionament emocional i relacional específic, on entren en conflicte per una banda les necessitats i desitjos d'autonomia del nen amb els seus lligams de dependència encara molt presents, i per l'altra les actituds de vegades contradictòries dels adults que tot i estimulant l'autonomia han d'actuar introduint constantment limitacions («no ho toquis», «no t'enfilis»...) per tal d'evitar situacions de risc en les que s'exposa el nen amb el seu poc coneixement de la realitat externa.

Dins d'aquest context esdevindrà la possibilitat del control esfinterià del nen. Des del punt de vista maduratiu serà a partir dels divuit mesos aproximadament quan la musculatura esfinteriana estarà preparada per a un funcionament coordinat amb el sistema central i permetrà una regulació voluntària.

El nen viurà en el seu cos, i a través de sensacions fisiològiques internes i revestides de plaer les possibilitats de retenir i expulsar del seu propi cos allò que té dins i que considera part integrant d'ell mateix.

Ell s'adonarà que tant el retenir com el desprendre's dels seus excrements depèn de la seva voluntat i del seu caprici i per tant ho sentirà lligat als seus desitjos. Aquí entrarà en joc una nova dimensió, i és l'interès i desig de la mare com a representant del món extern que sol·licita del nano que evacui en un espai de temps i en un lloc determinat, i que en certa manera incidirà introduint una nova limitació en el seu univers omnipotent.

Serà tot un procés relacional el que s'establirà aquí, on intervindran diferents forces entre les que cal destacar el desig del nen no sols d'acceptar i de satisfer les sol·licituds de la mare, sinó la d'assolir progressos en el seu creixement com són els hàbits de netedat.

El nen va acceptant i assolint l'aprenentatge del control esfinterià no sols com a renúncia i acceptació de les sol·licituds de la mare o educadora, sinó també en referència a part dels seus propis desitjos de progressió.

En tot aquest procés cal destacar la importància dels primitius vincles afectius i de relació, i també l'actitud que es prengui en aquest moment enfront d'aquesta situació on moltes vegades influencien les dificultats personals del propi adult envers el control i la netedat.

Una actitud contenidora i segura, però flexible i permeable a la valoració de la situació emocional del nen és necessària en aquests moments en què entren en joc sentiments força importants per al seu futur equilibri i la seva estructuració interna.

Actualment es creu que l'edat més adient per introduir l'aprenentatge del control d'esfínters se situa al voltant dels 2 anys, i serà la valoració prèvia de la situació evolutiva del nen la que permetrà d'actuar d'una o altra manera.

Mitjançant l'observació del funcionament del nen, principalment pel que fa a les seves activitats espontànies i en el joc, podem anar veient com els

seus interessos es van polaritzant en l'exploració del seu entorn i en l'intent de conèixer i de controlar els objectes. Veurem com el joc comença a tornar-se una mica més repetitiu i com el nano està molt interessat en controlar i mesurar les seves pròpies formes. És aquesta l'època en què apareix molt de plaer en els jocs de construccions i encaixos senzills, com per exemple: fer torres, tirar-les a terra i tornar-les a construir; jugar amb terra i aigua omplint i buidant galledes reiteradament, etc...

Aquestes i d'altres dades com ara la mínima capacitat per suportar petites limitacions i frustracions en els seus aspectes més impulsius, són les que ens permeten de començar a introduir la pràctica de l'aprenentatge del control d'esfínters, a la vegada que es comença a incidir en la introducció mesurada d'altres hàbits.

El nen anirà acceptant de mica en mica l'orinal i en pocs mesos n'aconseguirà integrar totalment la seva funció. Veurem com el nano s'interessa i li agrada veure i comprovar repetidament després de cada evacuació quin és el resultat, què hi ha a dins de l'orinal, com i quina forma té i quina és la valoració de l'adult envers les seves produccions i la seva nova capacitat. Serà mitjançant aquestes i d'altres experiències que se l'ajudarà a superar antics temors i a renunciar a altres formes de funcionament anteriors.

De totes maneres hem de tenir sempre molt en compte les variacions individuals de cada nen en la seva evolució, i pensar que cadascú té el seu ritme de maduració i d'integració de funcions, així com un món de relacions i d'estímuls específics. Qualsevol dificultat que trobi el nen en la seva evolució pot donar lloc a una regressió en el seu funcionament i pot manifestar-se en una pèrdua temporal de les seves adquisicions i progressos assolits. És de tots conegut com el nen es pot tornar a orinar a sobre després d'haver estat malalt, en situacions de cansament emocional o físic, que cal que considerem com una regressió natural sense que ens faci pensar en cap indicati de disfuncionament. La regressió, que és habitual i saludable a través del creixement significa fer un pas endarrera per afiançar-se de nou en antics funcionaments més coneguts i poder aconseguir amb més força i estabilitat el progrés.

No podem començar a parlar d'enuresi fins que hagi passat l'edat de 4-5 anys i encara aleshores cal valorar molts altres components abans d'emmarcar aquesta manifestació com un signe de patologia.

Voldríem assenyalar finalment algunes concepcions i actuacions equivocades pel que fa a l'educació del control d'esfínters, ja que existeix en alguns contextos l'hàbitud d'introduir aquest aprenentatge molt precoçment per tal d'aconseguir un condicionament més avançat. En la més gran part de casos no s'aconsegueix l'èxit esperat perquè el nen no pot assolir allò per al qual no està preparat, però en alguns casos pot ésser que el nen faci un cert aprenentatge de control però sempre en detriment i perjudici de la seva bona organització i equilibri interns.

Ens sembla també necessari de cridar l'atenció sobre el perill d'un entrenament esfinterià massa coercitiu i de la pràctica i administració de supositoris i lavatives que situen el nano en un paper de sotmetiment passiu on s'associa la penetració anal amb l'actitud de passivitat obligatòria, totalment oposada i amb total contradicció amb el que ha de representar per al nen el control d'esfínters com una cosa activa, voluntària, agradable i progressiva.

C.B.B.

ELS SANTS INNOCENTS

Era el dia dels Sants Innocents al servei d'urgències de l'Hospital. Com sempre, hi havia cua. Entra una mare amb el seu fill de tres anys als braços. Enfebrat. Ella un xic espantada. Insistia que el seu nano estava molt malament perquè feia pujar el termòmetre. El nen ploriquejava. Duia una bossa plena de joguines. Tot de coloraines. Les hi havia dut el tió!

Ah! La mare també en duia una de bossa. Però plena de medicaments. Tot de coloraines. I m'explicava la dosi de cada un d'ells, i que la febre seguia igual.

Semblaven dos nens amb llurs joguines.

Res. Tot plegat va ser un constipat víric sense importància. Li vaig recomanar un antitèrmic per quan pugés la febre, i prou. Li vaig dir «Si vostè vol, aquesta bossa ja la llencem aquí mateix. No li servirà de res al nen, i pot ser-li perillosa» Però ella, desconfiada, no va voler llençar-la. Era seva!

Passi-ho bé! Passi-ho bé!

Se n'anaven tranquils. Encara sort.

Cadascú amb el seu farcellet.

Era el dia dels Sants Innocents.

dossiers ROSA SENSAT

- Aquest nou dossier, amb una part expositiva i una altra pràctica, ens presenta diferents activitats per a la manipulació de materials.

Podeu donar-los el vostre amor,
però no les vostres idees,
perquè tenen les seves.

Podeu protegir els seus cossos,
però no les seves ànimes,
perquè les seves ànimes sojornen a la casa del demà.

Podeu fer esforços per assemblear-vos a ells,
però no intenteu que s'assemblin a vosaltres,
perquè la vida no camina enrera,
ni tampoc s'atura el passat.

SEGLE IV · POESIA PERSA ANÒNIMA

Poesia extreta de la portada
del llibre editat per Jovi
«Jocs Plastilina»

Sol·liciteu-lo al vostre
proveïdor habitual

**Fàbrica de llapis, colors, retoladors,
tèmperes, pintura dits i
plastilina.**

Societat anònima
al servei de l'ensenyament

La principal diferència entre llegir un conte i explicar-lo, que n'enclou altres de menors, és que, si el narrador és lliure, el lector està lligat: el llibre a la mà o les paraules a l'esperit traven el lector. El narrador no té límits: s'aixeca o s'asseu, pot vigilar el seu auditori, seguir el text o modificar-lo, és lliure de fer servir les mans, els ulls i la veu per ajudar l'expressió. Adhuc el seu esperit és lliure, perquè deixa que els mots acudín als seus llavis sense esforç, segons la intensitat amb què ha assimilat el seu tema. Per aquesta raó, un conte *contat* és més espontani que un conte *llegit*, encara que ho sigui amb la més gran perfecció. I, per tant, el corrent de simpatia que s'estableix entre el narrador i el seu auditori és més ràpid, més intens, que no quan intervenen el llibre o els seus mots.

Per comprovar com són de veritables aquestes paraules de Sara Cone Bryant¹, heus aquí un conte que podreu llegir en versió escrita de Lluís G. Constans, M.D.², seguit de la versió oral que ens va fer en Jaume Centelles, mestre de la classe de 4/5 anys del Parvulari el Pi —Acadèmia Sant Josep, de l'Hospitalet—. Ell mateix ens explica les característiques del grup classe i com va ser rebut el conte.

ROSER ROS

¹ SARA CONE BRYANT. *Com explicar contes*, pág. 15-16. Barcelona. Ed. Nova Terra 1977. Col. Nadal. 3a. edició.
² *Rondalles*. Monografies del Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles. Girona, 1981.

EL MOSSO DEL MOLINER

JAUME CENTELLES

Fa anys i panys hi havia un moliner que tenia un mosso més llaminer de quartos que d'aviram la guilla. Però, com que robar és un vici molt lleig, l'aprenent del molí va rumiar la manera de fer la patota a l'amo sense que aquest se n'adonés. Emportant-se un sac de farina hauria estat massa vist. I què va fer? Avui un i demà un altre, n'omplia un cassó i el tirava dins d'un sac que tenia ben amagat sota un gran tou de palla.

Passaven els dies i les nits, i com que de mica en mica s'omple la pica, també el sac es va omplir. Entretant el fadrí, que s'ho tenia calent, esperava una nit sense lluna per emportar-se la farina, mentre les rates, que s'havien adonat d'aquell bé de Déu havien obert un forat al sac i en feien de les seves.

Arriba, per fi la nit tan desitjada: una nit negra com gola de llop. Ningú el veuria! Mentre el moliner dormia com un rabàs, el mosso engrapà el sac, se'l tirà a l'esquena i, lleuger com una daina, fugí a amagar-lo a casa seva, que no era pas lluny. Però com que el dimoni quan fa una feina la fa mal feta, el lladregot del fadrí no veia que, tot caminant, anava deixant un regueró de farina, blanca com un glop de llet.

L'amo, entretant, es desvetllà, i, no veient el mosso, sortí al defora. I, és clar, malgrat la foscor, tot seguit s'adonà d'aquella misteriosa filera blanca.

Seguir-la i trobar el lladregot no li costà pas gaire al moliner. I en paga de la malifeta, va treure de casa el mosso infidel.

*Qui té mossos i no els veu
es fa pobre i no s'ho creu.*

(Versió de LLUÍS G. CONSTANS, M.D.)

(Contat a 30 nens i nenes dilluns 17 de maig de 1982 al matí.)

El cassete estava amagat. Tots els nens asseguts a la catifa. L'ambient de la classe era tranquil. No hi va haver problemes de comprensió. Tots entenen el català encara que el grup és majoritàriament castellanoparlant.

El grup està molt acostumat a sentir contes i la seva actitud és sempre positiva i col·laboradora. L'atmosfera de la classe és molt viva.

Consideracions respecte el conte «El mosso del moliner»:

La moralitat del conte va ésser captada per tots els nens. Això no és el més important. Crec que la finalitat d'un conte per aquesta edat no és treure un profit educatiu sempre.

Avui anem a explicar una història que parla d'un molí.

Doncs bé, hi havia una vegada, un molí. Hi treballaven dos homes. Un que era l'amo, el qui manava; i l'altre, que era el mosso.

Vet aquí que al mosso del molí li agradava molt tenir cèntims i tenir moltes altres coses; i, és clar, allà al molí només hi havia farina. Sacs i més sacs de farina. Per tot arreu.

Doncs bé. Aquest mosso va pensar d'agafar la farina de l'amo. Però com? Perquè, és clar, si ara agafo i me n'emporto un sac, primera, ell em veurà, i, segona, si no em veu notarà que n'hi falta un.

I va pensar i repensar fins que va tenir una bona pensada.

Allà en un raconet fosc hi havia quatre sacs, plens de teranyines.

Hi havia teranyines, hi havia ratolins, estava brut, hi havia palla, hi havia fusta.

Allà... en un racó que estava força fosc, allà, no hi treballaven; un molí, sabeu? és molt gran; treballaven en un racó i a l'altre raconet hi havia totes aquestes andròmines. Doncs va pensar: agafaré un sac que estigui buit, el posaré sota de la palla i cada dia l'ompliré amb una mica de farina.

Doncs va fer això, va posar el sac allà al racó i un dia, quan l'amo estava despistat, va agafar un grapat de farina. Feia com si res, ell anava treballant. Però anava pensant: em faré ric, quan tingui molts sacs, molts sacs, em faré ric, tralarà...

El dia següent, (l'endemà), va agafar un got i el va omplir de farina, se'n va anar cap al racó i el va abocar al sac.

Era tan avariciós, que el dia següent no va agafar-ne un got, ni un grapat, va agafar-ne...

Una cassola plena.

Una cassola. Una cassola, plena fins dalt.

I la va abocar al sac. I què va passar? Que a poc a poc, aquell sac s'anava omplint més. Primer estava així, el sac, però després... Mig sac. I a

poc a poc... I va arribar un dia que el sac estava... Ple.

Ple, tot ple.

Bé, però ara venia el més difícil, que era agafar el sac i treure'l del molí. Perquè, és clar, si hi havia l'amo i ell agafava el sac i se'l posava a l'esquena i sortia del molí l'altre li diria «Ep! on vas?» I el mosso diria: «és que jo, veurà...» No podia fer-ho. Així que va pensar treure'l del molí una nit.

Bé vejам què va passar. Una d'aquestes nits que no va sortir la lluna..., tot era més fosc que el carbó. No es veia res tot negre, molt fosc. I va dir: aquesta és la meva nit. Se'n va anar cap al racó, va agafar el sac, va fer-hi un nus, i se'l va posar a l'esquena. «Com pesa! Em faré ric amb tanta farina. Me la vendré i guanyaré molts cèntims.»

I va començar a caminar. La gent estava dormint. L'amo estava dormint. Va ser un ratolinet... (al molí hi havia aranyes i ratolins). Als ratolins també els agrada la farina...

Doncs un ratolí havia fet un forat sota el sac. I havia menjat una mica de farina. Però, és clar, quan va venir el mosso se'n va anar fugint.

El mosso anava amb la farina aquí, a l'esquena.

Quèia un regalim de farina. I ell anava de pressa, perquè volia arribar a casa seva. I deixava a terra un rastre, una filera blanca de farina. És

clar, si va darrera teu i vas caminant, no te n'adones.

Al cap d'una estona, l'amo es va despertar. «Que fosc és, no es veu res! Però, què és això que veig? Què és aquest soroll?»

No es veia res, no es veia cap arbre ni el camí, ni cap casa, ni res, però, com que tot era tan fosc, només es veia el regalim blanc.

«Ep! Aquesta farina ha sortit de casa meva! Catxum l'olla! Que m'han robat la farina!»

Va seguir el camí que havia deixat la farina. Ui, ui, ui, aquesta farina... el Valentí... Si l'agafo... L'agafaré, l'escanyaré... Com una gallina!

I el mosso va començar a pensar «Demà aniré a treballar, i agafaré un sac de farina, i un altre... i un altre, i em faré un molí per a mi tot sol! Això és el que ell pensava, però, que va passar?»

Va obrir la porta «passeu, pas... seu». Quan va haver obert la porta i va dir «pa... pa... pa...» i l'amo li va dir «tu, no vinguis mai més a treballar al molí, eh! perquè ets dolent, perquè no està bé, això de robar farina.» Ni altres coses, ja ho sabeu.

I conte contat, ja s'ha acabat. Si us ha agradat, bé, i sinó, també.

informacions

II.^a JORNADA DE PEDIATRIA SOCIAL

La fatiga de l'escolar

Un plantejament multidisciplinari dirigit a: parvulistes, pedagogs, pediatres, psicòlegs, assistens socials, infermeres i altres interessats.

Tindrà lloc el dia 13 de novembre del 1982.

Informació o inscripcions: Centre de Medicina Preventiva i Social. Avgda. Verge de Montserrat, 16. Tel. 213 11 04. Barcelona-24.

UNA INICIATIVA A GRANADA

L'encara jove «Patronato Municipal de Escuelas Infantiles de Granada» recull en aquest llibretó el seu planteig de reciclatge i el resultat del treball realitzat durant l'any 1981. En ell hi podem trobar una manera de fer, una manera de treballar que pot ser de gran utilitat per a totes aquelles persones que estan treballant en aquesta etapa educativa o s'hi senten interessades.

ASSOCIACIÓ DE MESTRES ROSA SENSAT

ASSEMBLEA DE SOCIS

Dissabte 16 d'octubre de 1982 vam celebrar una assemblea de socis, en la qual van ser tractats els següents punts:

- lectura i aprovació de l'acta de l'anterior assemblea, a partir de la qual ja es funciona estatutàriament
- lectura i comentari de la Memòria del curs 81-82
- discussió i aprovació del Pla de Curs 82-83.

Un dels punts fonamentals que es va debatre, i que **in-fàn-ci-a** desitja fer-vos arribar, és la voluntat dels socis de fer nous socis i que aquests participin activament en la vida de l'associació, creant una dinàmica de treball i de col·laboració mútua per al millorament del nostre treball diari a l'escola. És per aquest motiu que, fent-nos ressò del que allí es parlà, us convidem a ajudar-nos a fer realitat aquesta voluntat.

curs sobre:

ANTROPOMETRIA. MEDICIÓ DEL CREIXEMENT PROPORCIONAL INFANTIL

Corbès de creixement normal de l'infant contemporani segons la O.M.S. Mètodes per mesurar el pes i l'alçada de 0 a 5 anys. Ús de la gràfica de pes i alçada. Pràctiques amb nens de diverses edats.

A càrrec de: Dolors Canals

Horari: dimarts 16, 23 i 30 de novembre, d'1/4 de 7 a 3/4 de 8 h.

ÍNDIX GENERAL

In-fàn-ci-a, en el número de Novembre-Desembre, publicarà l'índex dels articles apareguts en els sis números de l'any. És per això que, en aquest darrer número de l'any 1982, oferim als nostres lectors l'índex del contingut dels nou números apareguts fins ara (1981 i 1982).

Per facilitar la localització dels articles els presentem dins els següents apartats:

- 1.— SECCIONS DE LA REVISTA, per ordre cronològic d'aparició.
- 2.— TEMES, on donem entrada als articles per un apartat o per més d'un si el cas ho fa aconsellable.
- 3.— AUTORS, per ordre alfabètic.

SECCIONS DE LA REVISTA

Editorial

- ELS INFANTS DEL NO, núm. 2.
- EL CICLE INICIAL, núm. 3.
- EDUCAR, HO INTEGRA TOT, núm. 4.
- CONSTRUCCIONS 0 - 6: PRIMER PRESSUPOST?, núm. 5.
- CADA ANY..., núm. 6
- HOMENATGE, núm. 7.
- QUÈ PARLAREM A L'ESCOLA DELS PETITS? núm. 8.
- EL REPTE DELS MÉS PETITS, núm. 9.

Educar

- MATA, Marta.— La importància de l'educació en els primers anys d'infància núm. 1 p. 3-5

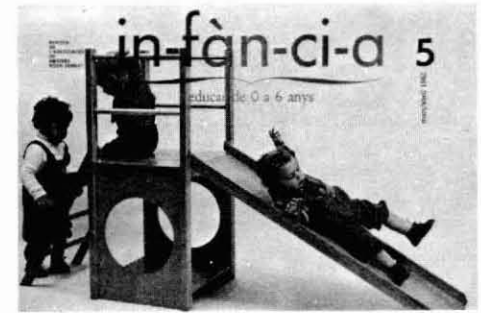
- JUBERT, Joaquim - NAVARRA, Josep.— Ideologia i educació núm. 2 p. 4-7
- CAPMANY, M. Aurèlia.— El folklore i la infància núm. 3 p. 4-6
- VILA, Pau.— Què els portaran els Reis als nostres fills? núm. 3 p. 7-9
- RENAU, M. Dolors.— De la imitació a la simbolització núm. 4 p. 4-7
- ÀNGEL, Carme.— Importància de la lateralització núm. 5 p. 4-6
- CODINA, M. Teresa.— Els educadors i la realitat de l'entorn núm. 6 p. 4-8
- MOLINA, Lurdes.— L'observació a l'escola núm. 6 p. 9-13
- FERRER SENSAT, Angeleta.— Les ciències naturals i la primera infància núm. 7 p. 4-9
- MARTORELL, Oriol.— L'educació musical núm. 8 p. 6-10
- MATA, Marta.— La preparació del mestre durant l'estiu núm. 8 p. 4-5
- Conversa amb Francesco Tonucci núm. 9 p. 4-9

Escola 0 - 3

- NENES I NENS, E. B.— Els racons de joc en el grup de 2 a 3 anys núm. 1 p. 6-11
- CUXART, Eulàlia - BOIX, Adela.— Vida a l'aire lliure núm. 2 p. 9-12
- MAJEM, Tere.— La higiene corporal: Un mitjà de relació personal núm. 2 p. 13-15
- GOLDSCHMIED, Elinor.— La panera dels tresors núm. 3 p. 11-14
- FELIP, Marta.— Fem cagar el tió núm. 3 p. 15-17
- ÒDENA, Pepa.— Relacionar-se per a créixer núm. 4 p. 8-10
- JUNQUÉ, Carme.— Es pot modificar la intel·ligència? núm. 4 p. 11-14
- GAY, Rita.— Por i autonomia núm. 5 p. 8-10
- SICHES, Elvira.— Com parlar als infants núm. 5 p. 11-14
- FERRER, Isabel.— El nen sord i l'Escola Bressol núm. 6 p. 14-18
- EL CARGOL, E. B.— L'hora de menjar és feina de tots núm. 6 p. 19-22
- MAJÓ, Francesca.— Els nens petits també tenen sexe núm. 7 p. 11-14
- LLAR D'INFANTS, E. B.— L'adaptació del nen a l'Escola Bressol núm. 7 p. 15-19
- LLIÇA D'AMUNT, E. B.— La castanyada a les escoles de Lliça d'Amunt núm. 8 p. 12-13
- XIROI, E. B.— Xiroi: Un plantejament d'Escola Bressol núm. 8 p. 14-16
- CABRERA, D. - RIBAS, A.— Com pitem a la nostra Escola Bressol núm. 9 p. 11-14

Bones pensades

- EL BALL DE SANT FERRIOL núm. 4 p. 15
- CAVALLET DE PINTAR núm. 5 p. 15
- L'ATRAPA-BESTIOLES núm. 6 p. 23
- LA COCA DE SANT JOAN núm. 7 p. 21
- BALL DE LA CASTANYA DE PERAMOLA núm. 8 p. 18
- ARA VE NADAL.— Mª E. Valeri núm. 9 p. 15

Escola 3 - 6

- NABÍ, Escola.— Coneixement de l'entorn de l'escola a Vallvidrera núm. 1 p. 11-15
- ST. MIQUEL, Escola - Equip de Parvulari.— Els petits bonics titelles núm. 2 p. 16-19
- BUSQUÉ, Montserrat - MALAGARRIGA, Teresa.— Parlem del so núm. 2 p. 20-22
- VILA, Georgina.— L'expressió plàstica en el desenvolupament de l'infant núm. 3 p. 19-25
- CANALS, M. Antònia - ROIG, Tina.— Recordant un dia de Reis núm. 3 p. 26-27
- MOLL, Blanca.— Grup classe a Parvulari? núm. 4 p. 16-18
- RIGAU, Irene.— El mètode Agazzi, un mètode per a Parvulari? núm. 4 p. 16-18
- TORNER, Anna.— Sant Medir a l'escola núm. 5 p. 16-19
- FORT, M. Teresa.— Aprofitar l'estona de joc per conèixer el nen núm. 5 p. 20-22
- PUIGVERT, Sílvia.— Els jocs rítmics a Parvulari núm. 6 p. 24-27
- CASANOVA, Jordi.— «L'educació com un ajut a la vida».
M. Montessori núm. 7 p. 22-26
- CANALS, Ramon.— Records d'un viatge núm. 7 p. 27-28
- TEBEROSKY, Anna.— L'escriptura des del punt de vista del nen núm. 8 p. 19-21
- RIBALTA, Mariona.— Cinquanta anys del Parvulari Forestier núm. 8 p. 22-23
- MERCADÉ, J. i altres.— «Quan et trobes malament una herba et fa content» núm. 9 p. 16-20

Infant i societat

- COTS, Jordi.— Els drets de la infància núm. 1 p. 16-21
- ANELLA, Monitors d'.— Casals d'estiu a Gràcia núm. 1 p. 21-25
- DURAN, Teresa.— El llibre i l'infant abans dels sis anys núm. 2 p. 24-26
- ENLLAÇ.— Espectacles per a nens de 0 a 6 anys núm. 2 p. 29-31
- PALAU I FABRÉ, Josep.— La lliçó de Picasso núm. 3 p. 29
- PUJOL, Pere.— Els parcs públics núm. 3 p. 30-33
- JANÉ, Albert.— Cinema per a nens i nenes núm. 4 p. 25-27
- VILA, Francesc.— Carnaval infantil a Vilanova núm. 4 p. 28-32
- SUÈCIA.— L'infant com a persona núm. 4 p. 33-34
- BUSQUÉ, Jaume.— Triar llibres o jugar a la gallina cega núm. 5 p. 23-25
- CANALS, Dolors.— El govern informa els pares núm. 5 p. 26-29
- MARTÍNEZ, A. - DOMINGO, F. - DARGALLO, J.— El nen apallissat núm. 6 p. 29-33
- RIERA, Ignasi.— Contra la passivitat televisiva núm. 6 p. 34-36
- VIDAL, Conxa.— Sa botigueta màgica núm. 7 p. 29-32
- FORÉS, Creu.— El massatge dels nens: un art tradicional hindú núm. 7 p. 33-36
- MARJANEDES, Albert.— Quan els nostres boscos cremen núm. 8 p. 25-27
- SORIANO, Àngels.— L'adopció núm. 8 p. 28-30

- PUIG, Toni.— El regal núm. 9 p. 21-24
- NAVARRA, J - FRANCH, J.— Parlar del creixement dels nens núm. 9 p. 25-27

Infant i salut

- CANDELA, M. - CERVERA, P. - CUGAT, P.— L'alimentació de l'infant a l'estiu núm. 1 p. 25-30
- CANALS, Dolors.— Termoregulació núm. 1 p. 31-36
- GOL, Jordi.— Concepte de Salut núm. 2 p. 34-38
- BRAS, Josep.— Entre tots abusem dels medicaments núm. 3 p. 34-38
- PONCES, Jordi.— El risc de la immobilització núm. 4 p. 35-37
- PARELLADA, Miquel.— Les vacunes núm. 5 p. 30-33
- MARTÍ, Josep.— El medi ambient i la salut de l'home núm. 6 p. 32-40
- CANALS, Dolors.— Antropometria núm. 7 p. 37-41
- BACARDÍ, Ramon.— El clima i la salut dels infants núm. 7 p. 42-46
- MARTÍ HENNEBERG, Carles.— L'obesitat núm. 8 p. 31-33
- PRANDI, Francesc.— Panorama pediàtric de la patologia avui núm. 8 p. 34-37
- SERVEI DE SALUT DE MATARÓ.— La salut bucal núm. 9 p. 28-31
- BOADA, Conxita.— Control dels esfínters núm. 9 p. 32-35

Racó del conte

- MAJEM, Tere - ÒDENA, Pepa.— En Patufet núm. 1 p. 43-47
- CLUSELLAS, Joana.— la filla del carboner núm. 2 p. 40-43
- ROS, Roser.— La rateta Giberta núm. 3 p. 40-42
- MATA, Marta.— La rondalla de la casa que conta rondalles núm. 4 p. 39-41
- JIMÉNEZ, Núria.— El flautista núm. 5 p. 35-37
- RODARI, Gianni.— Pinotxo l'astut núm. 6 p. 41-43
- PEDRALS, Ricard.— La rondalla del noi que podia ser àliga i formiga núm. 7 p. 48-49
- DURAN, Teresa.— Bata nova núm. 8 p. 39-41
- CENTELLES, J.— El mosso del moliner núm. 9 p. 37-39

Disposicions legals

- ORDRE 27-7-81: Convocant ajudes per al manteniment de Centres per a la primera infància (D.O.G. núm. 154, 26-8-81) núm. 2 p. 46
- RESOLUCIÓ 1-2-82: I conveni de «guarderies y jardines de infància» (B.O.E., núm. 55, 5-3-82) núm. 6 p. 45
- DECRET 65/1982 del 9-3-82: que regula l'atenció assistencial i educativa als infants fins a 6 anys no inscrits en centres d'ensenyament (D.O.G. núm. 219, 30-4-82) núm. 5 p. 39-40

- ORDRE 1-6-82: Convocant cursos d'especialització en educació Pre-escolar, modalitat d'ensenyament presencial (D.O.G. núm. 237, 2-7-82) núm. 8 p. 45-46
- DECRET 293/1982 del 5-8-82: pel qual es fixa la normativa per a la sol·licitud i la concessió de subvencions a centres per a la primera infància. (D.O.G. núm. 257, 8-9-82) núm. 8 p. 45

Parlament

- L'educació dels infants fins a tres anys Ponència al Parlament de Catalunya. Opinió dels parlamentaris núm. 3 p. 43-45
- Proposició de Llei sobre l'educació dels infants fins a 3 anys 28-12-81 núm. 4 p. 45-46

TEMES

Alimentació

- COCA DE SANT JOAN, La núm. 7 p. 21
- CANDELA, Mercè.— L'alimentació de l'infant a l'estiu núm. 1 p. 25-31
- CARGOL, E. B.— L'hora de menjar és feina de tots núm. 6 p. 19-22
- MARTÍ I HENNEBERG, Carles.— L'obesitat núm. 8 p. 31-33

Ciències

- FERRER I SENSAT, Angeleta.— Les ciències naturals i la primera infància núm. 7 p. 4-9

Cultura

- CAPMANY, M. Aurèlia.— El folklore i la infància núm. 3 p. 4-6
- DURAN, Teresa.— El llibre i l'infant abans de sis anys núm. 2 p. 24-28
- FORÉS, Creu.— El massatge dels nens: un art tradicional hindú núm. 7 p. 33-35
- PALAU I FABRE, Josep.— La lliçó de Picasso núm. 3 p. 29
- PUIG, Toni.— El regal núm. 9 p. 21-24

Didàctica

- ANELLA, Monitors d'.— Casals d'estiu a Gràcia núm. 1 p. 21-25
- BUSQUÉ, Montserrat - MALAGARRIGA, Teresa.— Parlem del so núm. 2 p. 20-22
- CABRERA, D. - RIBAS, A.— La pintura a l'Escola Bressol núm. 9 p. 11-14

- CANALS, M. Antònia - ROIG, Tina.— Recordant un dia dels Reis a l'escola núm. 3 p. 26-27
- CARGOL, E. B.— L'hora de menjar és feina de tots núm. 6 p. 19-22
- FELIP, Marta.— Fem cagar el tió núm. 3 p. 15-17
- LLAR D'INFANTS, E. B.— L'adaptació del nen a l'Escola Bressol núm. 7 p. 14-16
- LLIÇÀ D'AMUNT, E. B.— La castanyada a les escoles de Lliçà d'Amunt núm. 8 p. 12-13
- MAJEM, Tere.— La higiene corporal: un mitjà de relació personal núm. 2 p. 13-15
- MERCADÉ, J. i altres.— «Quan et trobes malament una herba et fa content» núm. 9 p. 16-20
- NABÍ, Escola.— Coneixement de l'entorn de l'escola a Vallvidrera núm. 1 p. 11-15
- NENES I NENS, E. B.— Els racons de joc en el grup de 2 a 3 anys núm. 1 p. 6-11
- PUIGVERT, SÍLVIA.— Els jocs rítmics a Parvulari núm. 6 p. 24-27
- SANT MIQUEL, Escola.— ...Els petits, bonics, titelles! núm. 2 p. 16-19
- SICHES, Elvira.— Com parlar als infants núm. 5 p. 11-14
- TORNER, Anna.— Sant Medir a l'escola núm. 5 p. 16-19
- VILA, Georgina.— L'expressió plàstica en el desenvolupament del nen núm. 3 p. 19-25

Drets de l'infant

- CANALS, Dolores.— El govern informa els pares (EE.UU) núm. 5 p. 26-29
- COTS, Jordi.— Els drets de la infància núm. 1 p. 16-21
- L'infant com a persona (Suècia) núm. 4 p. 33-34
- MAJÓ, Francesca.— Els nens petits també tenen sexe núm. 7 p. 11-14
- MARTÍNEZ-ROIG, A. i altres.— El nen apallissat núm. 6 p. 29-33
- MATA, Marta.— La importància de l'educació en els primers anys d'infància núm. 1 p. 3-5
- NAVARRA, J - FRANCH, J.— Parlar del creixement dels nens núm. 9 p. 25-27
- SORIANO, Àngels.— L'adopció núm. 8 p. 28-30

Educació

- CANALS, Ramon.— Records d'un viatge. Parvularis de Reggio Emilia núm. 7 p. 27-28
- Conversa amb Francesco Tonucci núm. 9 p. 4-9
- FERRER I SENSAT, Angeleta.— Les ciències naturals i la primera infància núm. 7 p. 4-9
- JUBERT, J. - NAVARRA, J.— Ideologia i educació núm. 2 p. 4-7
- MARTORELL, Oriol.— L'educació musical núm. 8 p. 6-10
- MATA, Marta.— La importància de l'educació en els primers anys d'infància núm. 1 p. 3-5
- MOLL, Blanca.— Grup classe a Parvulari? núm. 4 p. 16-18
- XIROI, E. B.— Xiroi: un plantejament d'Escola Bressol núm. 8 p. 14-16

Educació especial

- FERRER, Isabel.— El nen sord i l'Escola Bressol núm. 6 p. 14-18

Espectacles

- ENLLAÇ.— Espectacles per a nens de 0 a 6 anys núm. 2 p. 29-31
- JANÉ, Albert.— Cinema per a nens i nenes núm. 4 p. 25-27
- RIERA, Ignasi.— Contra la passivitat televisiva núm. 6 p. 34-36

Esplai

- ANELLA, Monitors d'.— Casals d'estiu a Gràcia núm. 1 p. 21-25
- VIDAL, Conxa.— Sa botigueta màgica núm. 7 p. 29-32

Festes tradicionals

- Ball de Sant Ferriol, El núm. 4 p. 15
- Ball de la castanya de Peramòla, El núm. 8 p. 18
- FELIP, Marta.— Fem cagar el tió núm. 3 p. 15-17
- LLIÇÀ D'AMUNT, E. B.— La castanyada a les escoles de Lliçà d'Amunt núm. 8 p. 12-13
- MERCADÉ, J. i altres.— «Quan et trobes malament una herba et fa content» núm. 9 p. 16-20
- TORNER, Anna.— Sant Medir a l'escola núm. 5 p. 16-19
- VALERI, M. Eulàlia.— Ara ve Nadal núm. 9 p. 15
- VILA, Francesc.— Carnaval infantil a Vilanova núm. 4 p. 28-32

Fisiologia

- BOADA, Conxita.— Control dels esfínters núm. 9 p. 32-35
- CANALS, Dolors.— Termoregulació núm. 1 p. 31-36
- CANALS, Dolors.— Antropometria núm. 7 p. 33-41
- FORÉS, Creu.— El massatge dels nens: un art tradicional hindú núm. 7 p. 33-35

Higiene

- MAJEM, Tere.— La higiene corporal: un mitjà de relació personal núm. 2 p. 13-15

Història

- CANALS, M. Antònia - ROIG, Tina.— Recordant un dia de Reis a l'escola núm. 3 p. 26-27
- RIBALTA, Mariona.— Cinquanta anys del parvulari Forestier núm. 8 p. 22-33
- VILA, Pau.— Què els portaran els Reis als nostres fills? núm. 3 p. 7-9

Joc

- NENES I NENS, E. B.— Els racons de joc en el grup de 2-3 anys núm. 1 p. 6-11
- RENAU, Dolors.— De la imitació a la simbolització núm. 4 p. 4-7

Joguines. Material de joc i treball

- Atrapa-bestioles, L' núm. 6 p. 23
- Cavallet de pintar núm. 5 p. 15
- GOLDSCHMIED, Elinor.— La panera dels tresors núm. 3 p. 11-14
- VIDAL, Conxa.— Sa botigueta màgica núm. 7 p. 29-32
- VILA, Pau.— Què els portaran els Reis als nostres fills? núm. 3 p. 7-9

Literatura infantil

- BUSQUÉ, Jaume.— Triar llibres o jugar a la gallina cega núm. 5 p. 23-25
- CENTELLES, Jaume.— El mosso del moliner núm. 9 p. 37-39
- CLUSELLAS, Joana.— La filla del carboner núm. 2 p. 40-43
- DURAN, Teresa.— El llibre i l'infant abans dels sis anys núm. 2 p. 24-28
- DURAN, Teresa.— Bata nova núm. 8 p. 39-41
- JIMÉNEZ, Núria.— El flautista núm. 5 p. 35-37
- MAJEM, Tere - ÓDENA, Pepa.— En Patufet núm. 1 p. 43-47
- MATA, Marta.— La rondalla de la casa que contava rondalles núm. 4 p. 39-41
- PEDRALS, Ricard.— La rondalla del noi que podia ser àliga i formiga núm. 7 p. 48-49
- RODARI, Gianni.— Pinotxo l'astut núm. 6 p. 41-43
- ROS, Roser.— La rateta Giberta núm. 3 p. 40-42

Llenguatge

- SICHES, Elvira.— Com parlar als infants núm. 5 p. 11-14
- TEBEROSKY, Ana.— L'escriptura des del punt de vista del nen núm. 8 p. 19-21

Medi ambient

- CODINA, M. Teresa.— Els educadors i la realitat de l'entorn núm. 6 p. 4-8
- MARTÍ, Josep.— El medi ambient i la salut de l'home núm. 6 p. 37-40
- PUJOL, Pere.— Els parcs públics núm. 3 p. 30-33

Medicina

- BRAS, Josep.— Entre tots abusem dels medicaments núm. 3 p. 34-38
- MARTÍ HENNEBERG, Carles.— L'obesitat núm. 8 p. 31-33
- PONCES, Jordi.— El risc de la immobilització núm. 4 p. 35-37
- PRANDI, Francesc.— Panorama pediàtric de la patologia avui núm. 8 p. 34-37

Mestres

- CODINA, M. Teresa.— Els educadors i la realitat de l'entorn núm. 6 p. 4-8
- MATA, Marta.— La preparació del mestre durant l'estiu núm. 8 p. 4-5

Mètodes pedagògics

- CASANOVA, Jordi.— «L'educació com un ajut a la vida»: M. Montessori núm. 4 p. 35-37
- RIGAU, Irene.— El mètode Agazzi, un mètode per al Parvulari núm. 4 p. 19-23

Música

- BUSQUÉ, Montserrat - MALAGARRIGA, M. Teresa.— Parlem del so núm. 2 p. 20-22
- MARTORELL, Oriol.— L'educació musical núm. 8 p. 6-10

Natura

- BACARDÍ, Ramon.— El clima i la salut de l'infant núm. 7 p. 42-46
- CUXART, E. - BOIX, A.— Vida a l'aire lliure núm. 2 p. 9-19
- MARJANEDES, Albert.— Quan els nostres boscos cremen núm. 8 p. 25-27
- NABÍ, Escola.— Coneixement de l'entorn de l'escola a Vallvidrera núm. 1 p. 11-15

Organització escolar

- CARGOL, E. B.— L'hora de menjar és feina de tots núm. 6 p. 19-22
- LLAR D'INFANTS, E. B.— L'adaptació del nen a l'Escola Bressol núm. 7 p. 15-19
- NENES I NENS, E. B.— Els racons de joc en el grup de 2-3 anys núm. 1 p. 6-11

Pares

- CANALS, Dolors.— El govern informa els pares núm. 5 p. 26-29
- NAVARRA, J. - FRANCH, J.— Parlar del creixement dels nens núm. 9 p. 25-27
- SORIANO, Àngels.— L'adopció núm. 8 p. 28-30

Plàstica

- CABRERA, D. - RIBAS, A.— La pintura a l'Escola Bressol núm. 9 p. 11-14
- VILA, Georgina.— L'expressió plàstica i el desenvolupament de l'infant núm. 3 p. 19-25

Prevenició sanitària

- GOL, Jordi.— Concepte de Salut núm. 2 p. 34-38
- PARELLADA, Miquel.— Les vacunes núm. 5 p. 30-33

Psicologia

- ÀNGEL, Carme.— La importància de la lateralització núm. 5 p. 4-6
- BOADA, Conxita.— Control dels esfínters núm. 9 p. 32-35
- FORT, M. Teresa.— Aprofitar l'estona de joc per conèixer el nen núm. 5 p. 20-22
- GAY, Rita.— Por i autonomia núm. 5 p. 8-10
- JUBERT, J. - NAVARRA, J.— Ideologia i educació núm. 2 p. 4-7
- JUNQUÉ, Carme.— Es pot modificar la intel·ligència? núm. 4 p. 11-14
- MOLINA, Lurdes.— L'observació a l'escola núm. 6 p. 9-13
- ÒDENA, Pepa.— Relacionar-se per a créixer núm. 4 p. 8-10
- RENUAU, M. Dolors.— De la imitació a la simbolització núm. 4 p. 4-7

Salut

- BACARDÍ, Ramon.— El clima i la salut dels infants núm. 7 p. 42-46
- MARTÍ, Josep.— El medi ambient i la salut de l'home núm. 6 p. 37-40

- MARTÍNEZ-ROIG, A. i altres.— El nen apallissat núm. 6 p. 29-33
- SERVEI DE SALUT DE MATARÓ.— La salut bucal núm. 9 p. 28-31

Urbanisme

- PUJOL, Pere.— Els parcs públics núm. 3 p. 30-33

AUTORS

- ANELLA, Monitors d'.— Casals d'Estiu a Gràcia núm. 1 p. 21-25
- ÀNGEL i FERRER, Carme.— Importància de la lateralització núm. 5 p. 4-6
- BACARDÍ, Ramon.— El clima i la salut dels infants núm. 7 p. 42-46
- BOADA, Conxita.— Control dels esfínters núm. 9 p. 32-35
- BOIX i JUNQUERA, Adela.— Vida a l'aire lliure núm. 2 p. 9-12
- BRAS i MARQUILLAS, Josep.— Entre tots abusem dels medicaments núm. 3 p. 34-38
- BUSQUÉ, Montserrat.— Parlem del so núm. 2 p. 20-22
- BUSQUÉ, Jaume.— Triar llibres o jugar a la gallina cega núm. 5 p. 23-25
- CABRERA, Dolors.— Com pintem a la nostra escola Bressol núm. 9 p. 11-14
- CANALS, Mª Antònia.— Recordant un dia de Reis a l'escola núm. 3 p. 26-27
- CANALS, Ramon.— Records d'un viatge núm. 7 p. 27-28
- CANALS, Dolors.— Termoregulació núm. 1 p. 31-36
- CANALS, Dolors.— El govern informa els pares núm. 5 p. 26-29
- CANALS, Dolors.— Antropometria núm. 7 p. 37-41
- CANDELA, Mercè.— L'alimentació de l'infant a l'estiu núm. 1 p. 25-30
- CAMPANY, M. Aurèlia.— El folklore i la infància núm. 3 p. 4-6
- CARGOL, EL E. B.— L'hora de menjar és feina de tots núm. 6 p. 19-22
- CASANOVA, Jordi.— «L'educació com un ajut a la vida»: M. Montessori núm. 7 p. 22-26
- CENTELLES, Jaume.— El mosso del moliner núm. 9 p. 37-39
- CERVERA, Pilar.— L'alimentació de l'infant a l'estiu núm. 1 p. 25-30
- CLUSELLAS, Joana.— La filla del Carboner núm. 2 p. 40-43
- CODINA i MIR, M. Teresa.— Els educadors i la realitat de l'entorn núm. 6 p. 4-8
- CONVERSA amb Francesco Tonucci núm. 9 p. 4-9
- CUGAT, Pilar.— L'alimentació de l'infant a l'estiu núm. 1 p. 25-30
- CUXART, Eulàlia.— Vida a l'aire lliure núm. 2 p. 9-12
- COTS i MONER, Jordi.— Els drets de la infància núm. 1 p. 16-21
- DARGALLO, Jordi.— El nen apallissat núm. 6 p. 29-33

- DOMINGO, F. — El nen apallissat núm. 6 p. 29-33
- DURAN, Teresa. — El llibre i l'infants abans de sis anys núm. 2 p. 24-26
- DURAN, Teresa. — Bata nova núm. 8 p. 39-41
- ENLLAÇ. — Espectacles per a nens de 0 a 6 anys núm. 2 p. 29-31
- FELIP, Marta. — Fem cagar el tió núm. 3 p. 15-17
- FERRAGUT, Elvira. — «Quan et trobes malament una herba et fa content» núm. 9 p. 16-20
- FERRER i SENSAT, Angeleta. — Les ciències naturals i la primera infància núm. 7 p. 4-7
- FERRER, Isabel. — El nen sord i l'escola Bressol núm. 6 p. 14-18
- FORÉS, Creu. — El massatge dels nens: un art tradicional hindú núm. 7 p. 33-36
- FORT, M. Teresa. — Aprofitar l'estona de joc per conèixer el nen núm. 5 p. 20-22
- FRANCH, Joaquim. — Parlar del creixement dels nens núm. 9 p. 25-27
- GAY, Rita. — Por i autonomia núm. 5 p. 8-10
- GOL, Jordi. — Concepte de salut núm. 2 p. 34-38
- GOLDSCHMIED, Elinor. — La panera dels tresors núm. 3 p. 11-14
- JANÉ, Albert. — Cinema per a nens i nenes núm. 4 p. 25-27
- JIMÉNEZ, Núria. — El flautista núm. 5 p. 35-37
- JUBERT, Joaquim. — Ideologia i educació núm. 2 p. 4-7
- JUNQUÉ, Carme. — Es pot modificar la intel·ligència? núm. 4 p. 11-14
- LLAR D'INFANTS, E. B. — L'adaptació del nen a l'escola bressol núm. 7 p. 15-19
- LLIÇÀ D'AMUNT, E. B. — La castanyada a les escoles de Lliçà d'Amunt núm. 8 p. 12-13
- MAJÓ, Francesca. — Els nens petits també tenen sexe núm. 7 p. 11-14
- MAJEM, Tere. — En Patufet núm. 1 p. 43-47
- MAJEM, Tere. — La higiene corporal: un mitjà de relació personal núm. 2 p. 13-15
- MALAGARRIGA, Teresa. — Parlem del so núm. 2 p. 20-22
- MARJANEDES, Albert. — Quan els nostres boscos cremen núm. 8 p. 25-27
- MARTÍ i HENNEBERG, Carles. — L'obesitat núm. 8 p. 31-33
- MARTÍ, Josep. — El medi ambient i la salut de l'home núm. 6 p. 32-40
- MARTÍNEZ ROIG, Antoni. — El nen apallissat núm. 6 p. 29-33
- MARTORELL, Oriol. — L'educació musical núm. 8 p. 6-10
- MATA, Marta. — La preparació del mestre durant l'estiu núm. 8 p. 4-5
- MATA, Marta. — La importància de l'educació en els primers anys d'infància núm. 1 p. 3-5
- MATA, Marta. — La rondalla de la casa que conta rondalles núm. 4 p. 39-41
- MERCADÉ, Josep. — «Quan et trobes malament una herba et fa content» núm. 9 p. 16-20
- MOLINA, Lourdes. — L'observació a l'escola núm. 6 p. 9-13
- MOLL, Blanca. — Grup classe a Parvulari? núm. 4 p. 16-18
- NABÍ, Escola. — Coneixement de l'entorn de l'escola a Vallvidrera núm. 1 p. 11-15
- NAVARRA, Josep. — Ideologia i educació núm. 2 p. 4-7
- NAVARRA, Josep. — Parlar del creixement dels nens núm. 9 p. 25-27
- NENES i NENS, E. B. — Els racons de joc en el grup de 2 a 3 anys núm. 1 p. 6-11
- ÒDNA, Pepa. — En Patufet núm. 1 p. 43-47
- ÒDNA, Pepa. — Relacionar-se per a créixer núm. 4 p. 8-10
- PALAU i FABRÉ, Josep. — La lliçó de Picasso núm. 3 p. 29
- PARELLADA, Miquel. — Les Vacunes núm. 5 p. 30-33
- PEDRALS, Ricard. — La rondalla del noi que podia ser àliga i formiga núm. 7 p. 48-49
- PINILLA, Antoni. — «Quan et trobes malament una herba et fa content» núm. 9 p. 16-20
- PONCES, Jordi. — El risc de la immobilització núm. 4 p. 35-37
- PRANDI, Francesc. — Panorama pediàtric de la patologia avui núm. 8 p. 34-37
- PUIG, Toni. — El regal núm. 9 p. 21-24
- PUIGVERT, Sílvia. — Els jocs rítmics a Parvulari núm. 6 p. 24-27
- PUJOL, Pere. — Els parcs públics núm. 3 p. 30-33
- RENAU, M. Dolors. — De la imitació a la simbolització núm. 4 p. 4-7
- RIBALTA, Mariona. — Cinquanta anys del Parvulari Forestier núm. 8 p. 22-23
- RIBAS, Aurora. — Com pintem a la nostra escola Bressol núm. 9 p. 11-14
- RIGAU, Irene. — El mètode Agazzi, un mètode per al Parvulari núm. 4 p. 19-23
- RIERA, Ignasi. — Contra la passivitat televisiva núm. 6 p. 34-36
- RODARI, Gianni. — Pinotxo l'astut núm. 6 p. 41-43
- ROIG, Tina. — Recordant un dia de Reis a l'escola núm. 3 p. 26-27
- ROIG, Tina. — «Quan et trobes malament una herba et fa content» núm. 9 p. 16-20
- ROS, Roser. — La rateta Giberta núm. 3 p. 40-42
- SANT MIQUEL, Escola. — ...els petits, bonics, titelles! núm. 2 p. 16-19
- SERVEI SALUT MATARÓ. — La salut bucal núm. 9 p. 28-31
- SICHES, Elvira. — Com parlar als infants núm. 5 p. 11-14
- SORIANO, Àngels. — L'adopció núm. 8 p. 28-30
- TOBEROSKY, Anna. — L'escriptura des del punt de vista del nen núm. 8 p. 19-21
- TONUCCI, F. — Conversa amb, núm. 9 p. 4-9
- TOR, Nati. — «Quan et trobes malament una herba et fa content» núm. 9 p. 16-20
- TURNER, Anna. — Sant Medir a l'escola núm. 5 p. 16-19
- VALERI, Mª Eulàlia. — Ara ve Nadal núm. 9 p. 15
- VIDAL, Conxa. — Sa botigueta màgica núm. 7 p. 29-32
- VILA, Francesc. — Carnaval infantil a Vilanova núm. 4 p. 28-32
- VILA, Georgina. — L'expressió plàstica en el desenvolupament de l'infant núm. 3 p. 19-25
- VILA, Pau. — Què els portaran els Reis als nostres fills? núm. 3 p. 7-9
- XIROI, E. B. — Xiroi: un plantejament d'escola bressol núm. 8 p. 14-16

BUTLLETA **D'INSCRIPCIÓ**
DE SUBSCRIPCIÓ

Nom

Cognoms

Adreça Telèfon

Població D. P. Prov.

S'inscriu a l'Associació de Mestres «Rosa Sensat»
Se subscriu a **Perspectiva Escolar**
Se subscriu a **In-fàn-ci-a**
(Poseu una creu on correspongui)

Associació de Mestres «Rosa Sensat» 2.000 ptes.
Perspectiva Escolar (10 números) 1.700 ptes.
In-fàn-ci-a (6 números) 1.350 ptes.

BUTLLETÍ DE DOMICILIACIÓ BANCÀRIA

Nom i cognoms

Nom i cognoms del titular del compte

Banc/Caixa

Agència n.

Compte/Llibreta

Senyors: Els agrairé que amb càrrec al meu compte/llibreta atenguin el rebut que, anyalment els presentarà «Rosa Sensat» a.a.p.s.a. per al pagament de la meva

- inscripció a l'Associació de Mestres «Rosa Sensat»
- subscripció a **Perspectiva Escolar**
- subscripció a **In-fàn-ci-a**

(atengueu únicament el rebut d'allò que està assenyalat amb una creu)

(signatura)

(ENVIEU EL PAPER SENCER)

BUTLLETA **D'INSCRIPCIÓ**
DE SUBSCRIPCIÓ

Nom

Cognoms

Adreça Telèfon

Població D. P. Prov.

S'inscriu a l'Associació de Mestres «Rosa Sensat»
Se subscriu a **Perspectiva Escolar**
Se subscriu a **In-fàn-ci-a**
(Poseu una creu on correspongui)

Associació de Mestres «Rosa Sensat» 2.000 ptes.
Perspectiva Escolar (10 números) 1.700 ptes.
In-fàn-ci-a (6 números) 1.350 ptes.

BUTLLETÍ DE DOMICILIACIÓ BANCÀRIA

Nom i cognoms

Nom i cognoms del titular del compte

Banc/Caixa

Agència n.

Compte/Llibreta

Senyors: Els agrairé que amb càrrec al meu compte/llibreta atenguin el rebut que, anyalment els presentarà «Rosa Sensat» a.a.p.s.a. per al pagament de la meva

- inscripció a l'Associació de Mestres «Rosa Sensat»
- subscripció a **Perspectiva Escolar**
- subscripció a **In-fàn-ci-a**

(atengueu únicament el rebut d'allò que està assenyalat amb una creu)

(signatura)

(ENVIEU EL PAPER SENCER)

«ROSA SENSAT»

Còrsega 271,

Barcelona-8

«ROSA SENSAT»

Còrsega 271,

Barcelona-8

48-a

dossiers
ROSA SENSAT

DOSSIERS
ROSA SENSAT

OBSERVACIÓ I EXPERIMENTACIÓ
A PARVULARI

DOSSIERS
ROSA SENSAT

ALIMENTACIÓ DEL
NEN PETIT
A L'ESCOLA BRESSOL

dossiers
ROSA SENSAT

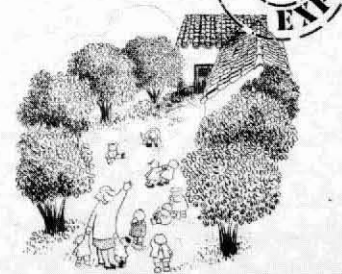
FOLKLORE A
L'ESCOLA BRESSOL

dossiers
ROSA SENSAT

PSICOPEDAGOGIA
DEL NEN DE 0 A 36 MESOS

dossiers
ROSA SENSAT

FOLKLORE A
L'ESCOLA BRESSOL-II

ABACUS
S.COOPERATIVA

servei a l'ensenyament

Còrsega, 269 baixos
Tels. 217 44 54 i 217 45 66
BARCELONA-8

Ausiàs March, 16-18
Tel. 302 21 08 (5 línies)
BARCELONA-10

Sucursal Vallès:
Forn, 8
Tel. 725 07 55
SABADELL

Sucursal Sta. Coloma:
Mm. Jacint Verdaguer, 73
Tel. 386 31 40
STA. COLOMA DE GRAMANET

